

Радаслава Огінська
ЗОЛОТИЙ МОЛОТ
СВАРОГА

Передмова

Книга написана у вигляді монографії з посиланнями на використані джерела та «Волхв Сила». «Волхв Сила» - це маленький твір, який був написаний засновником першої в незалежній Україні язичницької громади Духовної течії «Великий Вогонь» - Князем Огіном (Геннадій Боценюк 1971-2019). Він був непересічною людиною з містичними спадковими здібностями, тому те, що втілювалося на папері, згодом знайшло своє підтвердження у джерелах, присвячених язичництву часів античності та більш близького до нас часу періоду боротьби християнства з залишками язичництва.

Монографія пропонує реконструкцію основного міфа, який повторюється у різних релігіях.

*І Сварог встав, як бог, з камінної гробниці
й рать ратицей й вовків помчала у світи,
й від криги до пустель здіймалась синя
криця...
й зелена кров текла... і падали хрести...*

Свєн Сварожич “ЗОЛОТИЙ ПАВУК ВОД”

Вступ

Незважаючи на вік сучасних технологій і гаджетів, тема духовності, інтерпретації світу залишається надзвичайно актуальною. В основі ідеологій лежить певний спосіб бачення світу, який пояснює і обґрунтовує особливості розвитку суспільства, спосіб вибудови держави, особливості суспільно-політичного устрою. Неосвіченістю населення користуються пропагандисти для залякувань, маніпуляцій масами. У випадку розуміння загальної логіки релігійних вчень, розуміння основного міфу люди стануть духовно вільними і вже жодний маніпулятор не зможе назвати себе посередником між богом/богами і людьми.

Саме надання читачу розуміння логіки основного міфу і є основна мета цієї роботи.

Ця книга – є також коментарем до книги «Волхв Сила», яка є духовною основою вчення Духовної течії «Великий Вогонь», першої офіційно зареєстрованої громади язичників у незалежній Україні.

«Міфологічне мислення». Зазвичай, коли мова заходить про дохристиянську давнину українці уявляють собі хороводи, любов до природи, ідолів та жертвопринищення. Ще зі школи нас навчають, що до християнства люди були такими собі недалекоими дикунами, які вклонялися явищам природи, бо не розуміли і боялися їх. Не дивує, що і сучасні неоязичники переконані, нібито до християнства філософії на Русі взагалі не було. І це справді сумно.

Нам кажуть, що міфологічне мислення – результат примітивності мислення давніх людей. Але звернемося до давніх джерел, наприклад записів Першого Константинопольського Собору. В них піддається анафемі язичницький здоровий критичний матеріалізм, під впливом якого знаходилися новітні християни, що ще недавно були язичниками: «які навчають про безпочатковість матерії, і що небо, земля та інші творіння - безначальні і перебувають незмінними, ... і відкрито відмітають самовладдя Творця,... і що все сталося і виникло не з не-сущого, і що існує кінець мук, або нове відновлення тварі і справ людських, і вводять такими словами царство небесне як цілком руйноване і минуше, про яке сам Христос і Бог наш навчив і передав, що воно вічне і неминуще».

У дохристиянський час була відсутня сліпа бездумна віра. У вищезгаданих Актах знаходимо: «Які не приймають чистою вірою і простим вседушевним серцем предивні чудеса Спасителя та інших святих і намагаються за допомогою доказів і софістичних слів обмовити їх як неможливі або перетлумачити на свою думку і представити по власному розуму»[11].

Невже після наведених цитат можна продовжувати вірити у примітивність і дикість язичників та відсутність у них філософії? Григорій Сковорода – яскравий філософ та гностик, який критично ставився до Біблії та попів, з повагою відносився до волхвів називаючи їх філософами: “Не заключайте боговѣдѣнія в тѣснотѣ палестинской. Доходят к Богу и волхвы, сирѣчь философы.” Тобто волхв = філософ, а не просто екстатичний окультист, обвішаний шкурками тварин, як сучасні неоязичники уявляють собі прадавніх волхвів. До речі, у античній культурі пряме значення поняття "жрець" - філософ. Як і язичники, Сковорода був впевнений у «безпочатковості істини».

Чому ж все ж таки давні люди виражали своє бачення світу «міфологічно», висловлюючись сучасними термінами, з якими можна посперечатися? За довгу історію існування людини розумної сформувалося складне всеоб’ємне філософське бачення взаємозв’язків між космічними явищами. Люди через спостереження за природою дійшли правильних висновків про світобудову, які підтвердилися науковим шляхом нещодавно. Із зрозумілих причин передати цю картину

світу звичною зараз сухою мовою термінів неможливо. Без образності і емоційності не можна глибоко усвідомити, відчутти світ, взаємозв'язки між явищами. Саме тому і використовується так званий «міфологічний» спосіб опису уявлення про особливості існування і функціонування Космосу та наше місце у ньому.

Для сучасників антична міфологія є зовсім незрозумілою і навіть абсурдною, наприклад, коли один і той самий персонаж є одночасно чоловіком і сином іншого персонажа. Просто сучасні європейці вкладають в міфологію свій звичний теїстичний сенс, якому нас навчила авраамістична релігія. Міфологія - це прийом для детального опису складних взаємозв'язків між природними і сакральними явищами. Явищу давали ім'я, але це явище не сприймалося як теос в сучасному розумінні. Діти богів - це виокремлені ознаки батька, які є складовою частиною явища-батька.

Українське суспільство потребує повернення до традиційного адекватного матеріалізму, який ґрунтується на культі предків. Це і є одним із завдань Духовної течії «Великий Вогонь». Матеріалізм, позбутий емоційної духовності та адекватних елементів родового фетишу, може вести тільки до деградації та авторитаризму (як сталося з комуністичною ідеологією). Наразі у українців надзвичайно малий вибір: або авраамічна релігія, або кабалістична теософія (арійство), або бездуховний атеїзм. Духовна течія «Великий Вогонь» пропонує альтернативу - матеріалізм, просякнутий традиційною етнічною духовністю, який здатен відродити Україну.

Хто ми є. «І прийшов Род з земель, де Дажьбог прокидається. І було в нього троє синів - Перун, Одін і Водан. І прийшов Род і сини його, і сіли по річці, що нині Істр (Дунай) зветься. І пішов Род небесною твердю на шлях повеління Розумом. А синам своїм владу призначив велику - Перун сходом став правити, Водан - заходом, а Одін - північню. І від Перуна рід свій ведемо ми. Силу він нам дарує вічну, Розум духу та тіла дає» («Волхв Сила»). Щодо Вотана є причини вважати, що Одін і Вотан – варіанти вимови одного і того ж імені. Отже, нащадки Перуна, Одіна і Вотана є представниками гілок, які походять від одного кореня, і немає серед них

старших і молодших братів і тим більше первинних, від яких походять інші.

Скоріше за все, Род і його сини оселились приблизно там, де зараз знаходиться місто Відень (лат. Vindobona, нім. Wien). Саме в цій місцевості річка Дунай з швидкої гірської (Істр — летюча) перетворюється на спокійну рівнинну річку. Загально відоме шанування в народних піснях річки Дунай українцями. Просто колись так сталося, що хтось з наших могутніх предків пішов на захід і там оселився, а після того род цей став дуже могутній. Ще й досі історики не можуть зрозуміти фрази з “Повісті буремних літ”, (до речі, досить правдивий літопис, як для представників церкви): “Норци, иже суть СловенѢ”.

Українцям давно вже треба відкинути ідею своєї меншовартості, вишукуючи своїх першопредків серед скандинавів. Ми не походимо від скандинавів, ми рівноцінні двоюрідні брати. На жаль, українські патріоти продовжують страждати хворобою меншовартості, вірячи у норманську теорію. Вивчаючи скандинавські руни, ігноруючи власну історію і етнографію. Виплекані Московією ідеї "Норман-слов'янського синтезу" намагаються представити справу таким чином, ніби нормани «ощасливили» дозрілих для отримання державності тих, кого сучасники називають слов'янами.

Археологічні знахідки спростовують норманську теорію, згідно якої скандинави нібито заснували Київську Русь.

Зараз основним прихистком норманізму є археологія, але і інтерпретація археологічних даних часто бувають полярною. Відомий вчений Г. С. Лебедев у низці робіт був готовий зв'язати з норманами ледь не усі поховання київської знаті X століття. А в іншій роботі він визнає, що до скандинавських може бути віднесене лише одне поховання з 146. Чомусь досі багато археологів просто закривають очі на відомі археологічні факти. Так, по всій півночі Русі поширена специфічна фельдбергерська кераміка, характерна для балтійських слов'ян VIII - X століть. На посаді міста Пскова вона становить у відповідних шарах понад 80 відсотків. Багато її в Новгороді та інших містах, доходить вона до Верхньої Волги і Гнездова на Дніпрі, тобто до тих областей, де київський літописець поміщав варягів. А в Києві її немає зовсім. І з такими ось

фактами, мабуть, і пов'язано протиставлення "варягів" і "руси", що простежується в ряді літописних текстів [10].

Однією з цілей норманської теорії є обґрунтування традиційності монархізму на теренах Русі, але це є брехнею, що спростовується самою історією. Іван Грозний навіть у XVI столітті докоряв шведського правителя Юхана III у тому, що він не королівського роду і що у Швеції взагалі ніколи не було королів, а тому нібито і не могла шведська сторона претендувати на рівний з московським царем дипломатичний етикет. Шведські конунги до XIV ст. обиралися племенними зібраннями, що дозволило Скандинавії уникнути кріпацтва [10].

Цікаво, що, якщо у Швеції видавалися неврожайні роки і голод, то іноді приносили в жертву конунга, який у цей час правив.

Вчені розшифрували написи на скандинавському камені Рьок, на якому 1-на з 5-ти загадок присвячена сонцю, а інші - Одіну та його воїнам, а смисл каменя пов'язують з боротьбою за врожай. Написи зроблені, як завжди, червоною фарбою, кольором крові.

Пам'ять нащадків Перуна вже підзабула зв'язок між скандинавами і русами, але у «Волхв Сила» нащадкам Одіна приділяється багато уваги. У згаданому тексті нащадки Одіна і руси чітко розмежовуються: «...яки вої дружини Аскольдової силу свою беруть у Одіна. Мені ж сила землі рідної Перуном надана. Бо Нав'ї наші, діти Рода великого, є Перун, Одін і Вотан».

Легенду про трьох братів зберегли і скандинави, називаючи Рода Бором, а братів - Вілі і Вьо. Давні балти називали трьох братів - Патлс, Перкунас і Потрімс.

Скандинави у своїх сагах зберегли пам'ять і про Київську Русь. Так у збірці «Круг Земний» написано: «На північ від Чорного моря розташована Велика, або Холодна Швеція. Деякі вважають, що Велика Швеція не менше Великої Країни Сарацин, а деякі рівняють її з Великою Країною Чорних Людей». «Ця Швеція називалася Житлом Людей, а Велика Швеція називалася Житлом Богів». «Одін помер від хвороби в Швеції. Коли він був при смерті, він наказав позначити себе вістрям списа і привласнив собі всіх померлих від зброї. Він сказав, що вирушає в Житло Богів і буде там приймати своїх друзів. Шведи вирішили, що він

повернувся в древній Асгард і буде жити там вічно». ПОВЕРНУВСЯ у Велику Швецію (Асгард). «Коли Один і з ним дії прийшли в Північні Країни, то вони стали навчати людей тим мистецтвам, якими люди з тих пір володіють». Отже, в сагах зазначено, що скандинави прийшли в Північні Країни звідкись, а оскільки там же відмічено, що Один повернувся у Житло Богів, це означає, що скандинави рухалися не з півночі до Русі, а в протилежному напрямку.

Українцям варто придивитися до етнографічних матеріалів власної країни, яка є правонаступницею Київської Русі, а не шукати якусь таємничу мудрість у германців і скандинавів. Все є у нас, прямо тут. Саме Русь у «Хеймскрінгла» названа Житлом Богів. На жаль, пам'ять нашого народу сильно підкосило християнство, кріпацтво та імперська ідеологія Московії, яка досі вперто нав'язує українцям ідеологему про три братські народи – росіян, булорусів і українців.

Звідки ж прийшли Род зі своїми нащадками? У 70-х роках XX ст. у пустелі Китаю були знайдені мумії білих людей з світлими очима, це були білі європейського типу і мислення. Імовірно, саме вони мігрували на територію Руси-України з території, яка з оази перетворилася на пустелю під назвою Нія.

Про суть речей. Як і зараз, у дохристиянський час світ був глобальним і уявлення про сутність і спосіб функціонування світу теж були схожі у різних народів світу, навіть на різних континентах.

Деякі сьогоденні українські неоязичники, навіть дипломовані, обмежують свої пошуки тільки тим, що вважається українським, якщо чогось не вистачає, просто дофантазують, подаючи новітнім вірянам абсолютно викривлене уявлення про давнє світосприйняття, ігноруючи загальносвітовий контакт давнини.

Не треба вигадувати велосипед, достатньо звернутися до відомих джерел. Наприклад, до Арістотеля, який у своїй книзі «Метафізика» виклав уявлення про світобудову давніх філософів, які жили задовго до нього.

Отже, як пише Аристотель, філософи виділили чотири значення причин речей: однією такою причиною є сутність, або суть буття речі [адже кожне "чому" зводиться в кінцевому рахунку до визначення речі, а

перший "чому" і є причина і початок); іншою причиною є матерія, або субстрат (υποκειμενον); третя, звідки початок руху; четверта - причина, протилежна останній, а саме "те, заради чого", або благо (бо благо є мета всякого виникнення і руху). Так більшість перших філософів вважало початком всього одні лише матеріальні начала, а саме те, з чого складаються всі речі, із чого як першого вони виникають і в що як останнє вони, гинучи, перетворюються, причому сутність хоч і залишається, але змінюється в своїх проявах, - це вони вважали елементом і початком речей. І тому вони вважали, що ніщо не виникає і не зникає, бо таке єство (фізис) завжди зберігається; подібно до того як і про Сократа ми не говоримо, що він взагалі стає, коли стає прекрасним або освіченим, або що він гине, коли втрачає ці властивості, оскільки залишається субстрат

(зараз ми називаємо цей субстрат душею) - сам Сократ, точно так, казали вони, не виникає і не зникає, бо має бути деяке єство - або одне, або більше одного, звідки виникає все інше, в той час як саме це єство зберігається.

Символом згаданого «єства» є і Знак Вічності (знак Сімаргла) - єдність єства навій усіх часів.

Знак Вічності

Поява поколінь на основі попередніх поколінь подібна до розгортання листа культової рослини Русі – папороті.

Спіральні зображення були дуже популярними як в Україні-Русі, так і у всій Європі. Можна провести паралель з чотирма спіральними рукавами нашої галактики, в яких народжуються молоді зірки - розгортання галактики візуально і за суттю подібно до розгортання поколінь нав'їв (народжених на віки). Не просто так молодят ототожнюють з місяцем і сонцем, а їх дітей з зірками. Надзвичайно символічно і сакрально, що саме у рукавах галактики народжуються нові зірки.

У повчаннях проти язичництва зазначається, що на Русі займалися астрономією, тому про вигляд галактики руси могли знати, або здогадуватися.

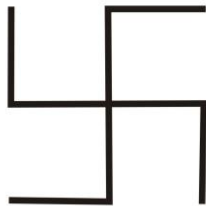
Отже, за єдину причину можна було б визнати так звану матеріальну причину. Але в міру просування філософів у цьому напрямку сама суть справи вказала їм подальший шлях і змусила шукати далі.

Дійсно, нехай всяке виникнення і знищення неодмінно виходить з чогось одного або з більшого числа початків, але чому це відбувається і що причина цього? Адже, як би там не було, не сам же субстрат викликає власну зміну; зрозуміло, що, наприклад, не дерево і не мідь - причина зміни самих себе, і не дерево робить ложе, і не мідь - статую, а щось інше є причиною зміни. А шукати цю причину - значить шукати якесь інше начало, а саме, як ми б сказали, те, звідки початок руху. Так от, ті, хто з самого початку взявся за подібне дослідження і заявили, що субстрат один, не відчували ніякого невдоволення собою, але в усякому разі деякі з тих, хто визнавав один субстрат, під тиском цього дослідження оголошували єдине нерухомим, як і всю природу, не тільки відносно виникнення і знищення (це древнє вчення, і всі з ним погоджувалися), а й у відношенні всякого іншого роду зміни; і цим їх думка відрізняється від інших. Таким чином, з тих, хто проголошував світове ціле єдиним, нікому не вдалося угледіти зазначену причину. Ті ж, хто визнає безліч причин виникнення і знищення, швидше можуть про це говорити, наприклад ті, хто визнає началами тепле і холодне або вогонь і землю: ці філософи розглядали вогонь як такий, що володіє рухомою природою, а воду, землю тощо — як протилежне йому.

Так ми приходимо до небесного вогню, який рухає матерію, керує нею, наочним втіленням котрого є блискавка. Управляючу силу вогню втілює у собі один з Вищих Нав'їв - Перун, саме тому його завжди так особливо вшановують на Русі.

Дітьми (дитя) Перуна у «Волхв Сила» названі сили, які є породженням і частиною Перуна, вони управляють і одночасно втілюють у собі денну частину доби та нічну — два Князя.

Слово «князь» - надзвичайно культове слово. Воно означає вершину земського впорядкування, вершину будинку — князьок, а також вершину космічного впорядкування у вигляді двох проявів Перуна. З військовою справою, війною, нав'ями (померлими родичами), охорончими діями пов'язана нічна пора. З денним проявом Перуна пов'язане усе буяння буденного життя та одночасно його виснаження й згасання — денний

Князь Світла «силою своєю харчується». При цьому вони у жодному разі ніколи не були антагоністами. Символами цих двох сил Перуна – денної частини доби і нічної, що безперервно змінюють одна одну, є дві перехрещені блискавки, які вважаються знаком удачі, знаком найвищої сили життя (знак, який сьогодні називають свастикою).

Забуття знання про нічний і денний прояв Перуна спотворило сьогоднішнє сприйняття язичництва. Нічну пору демонізували, протиставивши світлу, тим самим знищивши суть розуміння давньої філософії. У давні часи кожна частина доби мала своє сакральне значення, і цих частин було не просто дві - день і ніч.

На існування подібних уявлень вказує наявність згадки вечірнього і вранішнього пристріту у переліку пристрітів в українських стародавніх замовляннях. Вечір і ранок - це час тимчасового безвладдя, коли шкідливі сили можуть нашкодити людині, час, коли один прояв управляючого усім Перуна змінює інший.

Світла частина доби – це час, коли шкоду можуть приносити духовні паразити свідомості – білі тварі, як їх називав Князь Огін. Він вважав, що існують духовні паразити, матеріальним втіленням яких є саме скарабеї. Саме ці білі тварі-скарабеї є духовними владиками авраамічних релігій, що тримають людей в релігійному рабстві.

Язичництво не було дуальним, тому боротьби і протиставлення протилежностей в ньому ніколи не було. Темрява – це охорончий містичний світ мертвих, а Світло – це маніфестація суті мертвих через матерію у вигляді врожаю, буяння у всіх можливих проявах так званого Білого Світу. Традиційно з врожаем і достатком ототожнюється червоний колір, колір предків. Досі в Індії свастику зображують чорвоного кольору.

Матерія (Мокош) згадується в такому контексті «Волхв Сила»: «Мокош є не Ум, а безуміє». Тобто Мокош-Земля є основою для прояву Розуму.

Але повернемося до «Метафізики» Арістотеля. Згаданих двох початків було недостатньо, щоб вивести з них природу існуючого, сама істина спонукала шукати далі. Те що одні речі бувають, а інші стають хорошими і прекрасними, причиною цього не може, природно, бути ні вогонь, ні земля, ні що-небудь інше в цьому роді; але настільки ж невірно було б вважати це простим збігом обставин. Тому давня філософська думка дійшла до висновку, що Розум знаходиться як у живих істотах, так і в природі і що він - одна з причин світопорядку. З «Слова Григорія Богослова»: «Овъ рѣку богыну нарицаеть, и звѣрь живущъ въ неи, яко бога нарицаы, требу творить. А инъ градъ чѣтеть».

У «Волхв Сила» найчастіше вживається саме слово «Розум», що характерно і для античних дохристиянських текстів, в яких перші християни взяли і просто замінили слово «ум» на слово «бог».

В давні часи поняття «розум» (нусе) мало сакральне значення. «Словник староукраїнської мови XVI-XV століть» (Київ, «Наукова думка» 1978 р.) допомагає нам осягнути частково втрачений сенс цього слова: Особливо яскравий цей філософський уривок одного з давніх документів: «Колиж всего прирощеня постат свого передкоу виде на быванна наследовати, про тож и мы, иж инша зверята розоумом и смыслом проходимо от родителей наших обычаев... отстоуповати не имаемо (Сучава, 1462 BD II, 283)».

Тобто під поняттям «розум» наші пращури розуміли наслідування родових звичаїв, від яких ми не можемо відступати. Розумом і смыслом походимо від батьків. Порівняйте з «Волхв-силою»: «Він могутній не тільки силою своїх рук і ніг, але і розумом Родом дарованим.», «О Перун, дай Розум!», «Дай нам силу і Розум свій (звертання до Перуна)». Саме у прадавніх звичаях, пам'яті про прашурів та національних героїв наша сила і міць. До цього дня в Україні зберіглася традиційна шана до героїв України-Русі.

У стародавніх правових документах слово «розум» вживається також у сенсі повної осмисленості і згоди з тим, що відбувається – «цілим розумом», «оусім розумом и оусими своїми речами (и) оумисло(м)».

У контексті XV століття вживання слова «розум» у «Волхв-силі» є зрозумілим, хоча є такий контекст, який вказує на більш широке сакральне значення цього поняття: «За тих, хто Розум свій іншим віддаючи, себе не щадив...», «Поеднай у єдине ціле Розум Білого і Чорного Діва». Судячи з цього контексту, Розум – це духовне єство істот та природних явищ, яке при цьому не має сучасного надприродного теїстичного смислу.

У язичницькому розумінні, Розум – це колективна мудрість багатьох поколінь наших предків. До речі, перший у світі зоопарк називався «Сад розуму». У давнину Розум був невід'ємно пов'язаний з родошануванням. Згодом творці монотеїзму абстрагували поняття Розуму та зробили його самосущім, надприродним і ніяк не прив'язаним до культу предків і роду, та назвали верховним розумом-творцем усього світу, деміургом, логосом. Варто згадати першого гностика у історії християнської церкви Симона Волхва, від якого походять усі християнські ересі, і у чиєму вченні було ще багато від язичництва. Він навчав, що світ походить від Розуму і вогню, а також виділяв поняття великий і малий вогонь.

Всі чуттєве сприймається як таке, що постійно тече, а знання про нього ні. Оскільки філософи виділяли три види сутностей, а саме: дві з них природні, а одна - нерухома, то про цю останню треба сказати, що необхідно, щоб існувала якась вічна нерухома сутність. Сутність суть перше серед сущого, а якщо всі вони минуці, то все минуше. Однак неможливо, щоб рух або виник, або знищився (бо існував завжди), так само і час не може виникнути або знищитися: адже якщо немає часу, то не може бути й "раніше" і "після". І рух, значить, безперервний так само, як і час: адже час - або те ж саме, що рух, або деяка властивість руху. А безперервного руху, крім просторового, не буває, з просторового ж породжується безперервний круговий рух. Саме з цим безперервним круговим рухом і пов'язаний згаданий у багатьох джерелах і демонізований християнством Вихор. У словниках сказано, що слово «вихор» походить від поняття «вити» (плетсти). Відоме давньоруське плетиво – це таке графічне втілення цього вихорового безперервного кругового руху. У словниках поняття «вихор» співвідносять зі словом «віха», «віхоть» як ступені чергування. У сучасному розумінні віхи - найбільш значимі моменти у історії, розвитку чого-небудь. Саме з Вихором пов'язане поняття часу, як плетивом історичних подій. Згідно тлумачного словника «веремія» - 1. розм. сильний крик, галас із метушню, безладним рухом. 2. вир, вихор, коловорот, буря. Порівняйте з "время". Тому віха історії (виток історії). Одне із значень слова "віха" - поворотний пункт.

З вихором також пов'язаний вирій. Етимологічна реконструкція слова, яка підтримується віруваннями, що збереглися, дозволяє зв'язати вирій з найдавнішими уявленнями про потойбічний світ, шлях до якого лежить через воду, зокрема, через омут, вир-водоверть, вырь (бырь) - бистрина в потоці; закруть вихору.

Отже, якщо немає нічого вічного, то неможливе і виникнення: справді, при виникненні повинно бути щось, що виникає, і щось, з чого воно виникає, а крайній [член ряду] (eschaton) повинен бути таким, що не виник, якщо тільки ряд припиняється, а з не-сущого виникнути неможливо. Крім того, там, де є виникнення і рух, там повинна бути і межа; справді, жоден рух не безмежний, і має завершення; і не може виникати те, що не в змозі бути виниклим; а якщо щось виникло, необхідно щоб було щось з чого воно виникло. Далі, якщо матерія є саме тому, що вона безпочаткова (була завжди і її ніхто і ніщо не створювало), то тим більш обґрунтовано, щоб була сутність - те, чим матерія щоразу стає: адже якщо не буде ні сутності, ні матерії, то взагалі нічого не буде; а

оскільки це неможливо, то необхідно щоб існувало щось крім складеного цілого, саме образ, або форма. Саме Сварог і надає через силу вогню форму матерії, він є ковалем форм. У «Волхв Сила» серед великої кількості знаків є і знак Сварога (коло, яке пересікає блискавка).

Були розглянуті 3 значення причин речей: матерія, вогонь, розум. Яке ж четверте значення? З опису кінцевої мети (заради чого) і починається книга «Волхв Сила», а потім не раз згадується далі: «Ім'я його Сила. Навії його навколо нас. Він прийде, коли замкнеться коло. Він могутній не тільки силою своїх рук і ніг, але і Розумом Родом дарованим...». Кінцева мета існування людей – замикання кола, що відбувається, коли чоловік та жінка знаходять один одного, одружуються. Обручки у вигляді кола, які носять подружжя – це знак замикання кола, а не просто прикраса.

Саме замикання кола дає людям надзвичайну Силу перед якою схиляється усе суще: «І паде небо, і скажуть навії: «Радій, земле, списками Даждбога напоєна! Крила Сімаргла вітер приносять. Він прийшов, він буде! Сварожичі золоті очі відкривають, з дітьми Хорса у весну граючи. Чуєте: Перун важким кроком йде до нас! Вмийтеся росою Перуновою, що кров'ю зветься! Вона сили додасть, бо роса ця чудес зберігає багато...».

Вчення Геракліта також дуже схоже на філософію книги «Волхв Сила», і навіть допомагає глибше усвідомити її. Геракліта безпідставно записують до так званих «пантеїстів». Зверніть увагу, як грубо пересмикують (переосмислюють) написане Гераклітом теоретики "пантеїзма", і як слова оригіналу гармонічно вписуються у філософію «Волхв Сила»: "Мудрість полягає в справжньому розумінні того, як влаштований світ. Мудрим може бути тільки Бог, людина наділена розумом (φρόνησις) і інтуїцією (νοῦς), але не мудрістю." Цитата з оригіналу: «Мудрим можна вважати тільки одне: Розум, здатний правити усім Всесвітом [всім через все] — εἶναι γὰρ ἐν τῷ σοφόν, ἐπίστασθαι γνῶμην, ὅτεν ἐκυβέρνησε πάντα διὰ πάντων» (41 DK)".

Отже, центровим у давній європейській філософії був Розум - Розум і Вогонь (саме тому в Україні-Русі культ Перуна і зберігся найдовше). А не якийсь там теос. Доктрини Геракліта: "Вогонь є початок (ἀρχή) або первісна матеріальна причина світу. Все є потік. Протилежності є тотожними.

Розуміння гендерного питання. Світ стрімко змінюється, і здається, що різниця між гендерами майже розмилася. А це означає нове розуміння статевих ролей. Як же повинно бути? Як розуміти чоловічу і жіночу роль в парі? І чи взагалі варто перейматися гендерним питанням?

Розуміння статевих ролей напряму пов'язане з філософським розумінням існування світу. Жінка є проявом споконвічного жіночого початку, а чоловік – чоловічого. Саме гарячий чоловічий початок-ум задає ідею формі з холодної вологої матерії-безодні. Чоловічий початок є домінуючим і ведучим, а жіночий – ведомий, таким, що підкоряється ідеї.

Для людини з традиціоналістичним поглядом на життя ідеальним є патріархат з повагою до жінки як представниці глобального жіночого початку, через який маніфестує себе чоловічий початок. Так, жінка є прародительницею, але ідею форми в неї вкладає чоловічий початок-ум.

В християнстві античний Нусс (Ум) замінили поняттям «бог-батько».

Чорний і Білий Діви, Діа і Крон. У Лїстовнику Георгія Амартола

згадуються Діа і Крон «И дрѣвле оубо отъ творьць глаголемыхъ боговъ, діа и крона и аполонана, и ироя мнеше челоѡѣци боги бытии, прѣльщаахоу се чтоуше». Під цими іменами одночасно вшановувалися стихії «Діа джда рѣше быти», тобто Діа — це дощ. «Именовахоу Діа небо». Тобто у Амартола під Діа мається на увазі божество дощу і неба." [3].

Зважаючи на те, що у тексті Діа (Δίας) назвали небом та поєднали з Кроном (сином Урана, богом часу), очевидно, що автором тексту Діа сприймається як аналог грецького Урана. Що значить “бог неба”? Це означає ототожнення з зірками, котрі обумовлюють майбутнє. Зверніть увагу, як зазвичай зображується Уран — бог неба - з річним колом.

Етимологічно слово Δίας походить від індоєвропейських коренів *Dyēus, який, за словами лінгвістів, походить від бога дня *Dyeus ph2tēr ("Небесний Батько"), що походить від *dyeu- "світити") і div-, маючи на увазі небеса, і ще дав грецьке слово Θεός, латинський Deus, ведичний Dyauṣ, німецький Tiwaz, гаельська Dia, давньоірландський Dia, що також

означає Θεός (теос) і День та інші слова, пов'язані з божественним (гр. θείο, це слово також має значення "сірка"). Отже, від початку теос=Діа. Назва також зустрічається в інших індоєвропейських народів, індіанців. Образ відповідає римському Diespiter (Юпітеру), Jupater Омбра і Dyaus Pita стародавніх індіанців, dievs у балтів. З цієї ж лінії походить англійський day, що означає день. Також етимологію виводять від індоєвропейського кореня *dwis- "twice" - "two" - два. Отже, Діа – це також єдність Розумів двох Дівів - чорного (світ предків) і білого (явлений світ). Слово διά (діа) зараз вживається у значенні “наскрізь”, “через”.

Від Діа походять і слова “devil”, “діавол”, що і не приховується християнами. Отже, християнський бог самотності, безпліддя, зuboжіння і смерті (символом якого є монастирі, в яких страждають обмануті люди, котрі пожертвували своїм безсмерттям) є противником стародавнього Діа, якого варіантно називали просто Дів. А якщо поглянути на історію християнства і філософії, християнський бог-батько закрив собою стародавнього Діа, відбулося спотворення поняття і обман вірян.

Дій те саме, що Дів, Дієвз (у балтів Дієвз – бог неба), divs, dev.

Уточнюючи розуміння Діа треба згадати образ, який йому передував – дволикого Януса.

Янус (лат. Ianus) - дволикий бог в давньоримській міфології. Шанувався як божество всіх починань, дверей, входів і виходів, в зв'язку з чим отримав атрибути сторожа - ключі і посох, щоб відганяти непрошених гостей. В імператорську епоху Януса представляли як легендарного першого царя області Лації, який заснував місто на пагорбі Яникул.

Перший місяць року юліанського календаря, січень, названий на честь цього бога. 1 січня люди повинні були бажати один одному успіху і удачі, так як перші побажання, згідно з давнім віруванням, мали найбільші шанси втілитися в життя. Саме в його храм, храм бога всіх починань, люди несли солодощі та гроші, щоб рік, що починається був успішним і багатим. Культ Януса можна співвіднести з культом Осіріса, який ототожнювався з плодючістю, річним колом і світом мертвих. Саме з культом Осіріса чи співвідносних богів і богинь була пов'язана храмова

проституція, смисл якої був у створенні удачі та достатку, тому символічні гроші, яка отримувала жінка, були не платою, а жертвою на удачу.

До появи культу Юпітера Янус був божеством неба і сонячного світла, який відкривав небесні ворота і випускав сонце на небосхил, а на ніч замикав цю браму.

Потім він поступився своїм місцем Юпітеру, зайнявши місце владики всіх початків і починань в часі. Януса зазвичай зображували у вигляді чоловіка з двома обличчями, одне з яких направлено в майбутнє, а інше - в минуле. Це підкреслювало його знання про минулі і майбутні події. Він був покровителем не тільки кожного дня, але і будь-якого відрізка часу, як то: рік, місяць, пору року. Початок кожного місяця, календи, присвячували Янусу. Січень, перший місяць року юліанського календаря, названий на честь цього бога. Січневий початок року визначався зимовим сонцезворотом. День зимового сонцестояння є і останнім, і першим днем в році, і природно, що це явище перебувало у віданні Януса.

Древніми вченими пропонувалися три етимології імені бога, кожна з яких спиралася на міркування про його природу.

Перша етимологія ґрунтується на визначенні «хаосу», яке дав Павло Діакон, і говорить: від слова *hiantem*, *hiare* («бути відкритим») ім'я Янус утворюється при втраті голосних при початковому придиханні. У цій етимології поняття «хаосу» визначає споконвічну природу бога. Капдевілль також згадує думку Варрона у викладі Августина, який використовує слово *hiatus*, щоб пояснити злиття Януса зі світом: «Вони кажуть, що статуя має два обличчя, спереду і ззаду, тому що внутрішня порожнина нашого рота, коли ми його відкриваємо, представляється схожою на світ (бо, мовляв, греки і називають небо *ouranón* (*ouranón*), і деякі з латинських поетів небо називали *palatum* "ньообо"); від цієї порожнини (*hiatus*) рота є один вихід назовні у напрямку до зубів, а інший - всередину у напрямку до глотки».

Інша етимологія була запропонована Публієм Фигул і дійшла до сьогоднішнього дня в переказі Макробія: Янус - це римський Аполлон, а Діана - Яна, з додаванням Д для милозвучності. Це пояснення було прийнято А. Б. Куком і Дж. Дж. Фрезер. Воно узгоджується з усіма

подальшими уподібненнями Януса неба, сонця і місяця. Воно також передбачає, що раніше це ім'я звучало як «Діанус», утворене від «діа» (dy-eð2) - з індоєвропейської кореня «дей». В латині цей корінь представлений словами dies («день»), Diovis і Iuppiter. Кук пропонує два паралельних ряди: * Divianus, * Dianus, Ianus і Diviana, Diana, Iana.

Інтерпретація Януса як бога початків і проходів заснована на третій етимології, зазначеній Цицероном, Овідієм і Макробиєм, які пояснюють ім'я як латинське, що походить від дієслова іре («проходити, йти»). Сучасні дослідники зробили припущення, що ім'я Янус походить від індоєвропейського кореня, що означає перехідний рух (пор. авестійське (yаh), лат. (i-) і грец. (eі -)). В цьому випадку Iānus - позначення дії, що виражає ідею руху, проходження, утворене від кореня * уā- <* у-еð2-, або від кореня еу «йти», від якого походять слова еб, еци. Аргументи А. Мейє і А. Ерну за цю етимологію були відкинуті більшістю французьких дослідників. (Але порівняйте з "ірій", "Іріда" - богиня райдуги, вестниця богів у давніх європейців.) Перетворення кореня еу в уа добре представлено в західноєвропейських мовах, наприклад, в ірландському āth, уā-tu-s.

Інші сучасні дослідники визнають індоєвропейську етимологію або від імені «Діанус», або від кореня уā.

У сучасному використанні діа- префікс, що виникає в запозиченнях з грецької (діабет; діалект) і використовується, у формуванні складних слів, для позначення «проходження через» (діатермія), «ретельно», «повністю» (діагноз), «розбіжність» (діаліз) і «протиставлені в момент» (діамагнетизм).

Якщо піти ще далі у філософському осмисленні Діа-Януса, то ми прийдемо до античного поняття Ум-Нусс, який тотожний Діа-Янусу.

Звернувшись до недалекого минулого, яке передувало платонізму, котрий і став філософською основою християнства, ми знаходимо уявлення про Ум-Нусс. Грецький "нусс" перекладають як "розум", як "інтелект" і навіть як "дух". Важливо, що у період ранньої класики розум не трактувався як самостійна субстанція. Самостійними субстанціями для неї були фізичні елементи: земля, вода, повітря, вогонь і ефір. Ум став сприйматися субстанцією не раніше Платона. Але вся досократівська

філософія вже розуміла розум атрибутивно. Він сприймався як атрибут матеріальних субстанцій.

Ум, про який говорили в ранній класиці, в своїй субстанції нічим не відрізняється від тілесної області, але зате він є її обов'язковим атрибутом. Навіть у атомістів їх атоми рухаються за законами необхідності або долі, але все-таки їх фактичне співвідношення в процесах їх руху завжди визначається смисловим чином і є логосом (умом). Цей логос тут, як і у Геракліта, не є самостійною субстанцією, а тільки атрибутом матеріальної дійсності.

Тому в ранній класиці ми знаходимо вчення про те, що розум є вогонь. А те, що вогонь є першоречовина, з якої утворюються всі інші елементи, а значить, і всі речі, це ми знаємо хоча б за Гераклітом. Далі піфагорійське джерело говорить, що розум "пізнає самого себе і володіє мудрістю".

Пізніший неоплатонік Сімпліцій занадто перебільшує значення розуму Анаксагора, приписуючи цьому уму абсолютне і ні від чого незалежне буття. Найбільше, що можна знайти на цю тему у досократиків, - це розуміння розуму як божественного начала: "бог є розум світу" (Фалес); бог є все, "розум, розуміння (phronēsis) і вічність" (Ксенофан); "Розум є бог". Є тексти, які отождолюють розум з Зевсом. Однак у всіх такого роду досократовських текстах божественна кваліфікація першовогню має, звичайно, не субстанціальне, а атрибутивне значення, тобто є атрибутом матеріальної дійсності.

У цей період ранньої класики найбільша субстанціальність була досягнута у Парменіда, який всіляко намагався відрізнити мислення, або розум, від чуттєвого відчуття і тим самим від всіх чуттєвих речей. Однак фрагмент з Парменіда, який зазвичай приводиться в захист нібито субстанціальності розуму у цього філософа, як раз говорить не тільки про відмінність ума від буття, а й про їх повну тотожність. Цей фрагмент говорить: "Одне і те ж думка і те, на що думка спрямовується. Бо не можна відшукати думки без буття, в якому здійснена ця думка. Адже не існує і не буде існувати нічого іншого, крім буття, так як доля пов'язала буття з закінченістю в собі і нерухомістю".

У Анаксагора розум - це принцип порядку і краси в усьому світі, так що без нього була б тільки одна безформна матерія. Це завжди давало

привід розуміти анаксагоровській розум як одноосібне божество, яке творить і знаходить в ньому мало не монотеїстичну концепцію. Але у Анаксагора не було ніякого ні дуалізму, ні монотеїзму. Розум Анаксагора є все тією ж речовиною, але тільки особливо тонкою і легкою. Оформлююча сила розуму дійсно усвідомлена у Анаксагора вельми глибоко. Але, визнаючи розум принципом загального порядку і краси, Анаксагор зовсім не входив в діалектику співвідношення розуму і матерії, як і Геракліт теж не входив в аналіз відносин загального логосу і загального вогню, цієї основної для нього першоречовини.

Інше явище, в якому рання класика досягає своєї зрілості в області вчення про розум, - це Діоген Аполлонійський. Цей мислитель другої половини V століття в сенсі елементної натурфілософії нічим не відрізняється від інших представників ранньої класики. Початкова першооснова у нього - повітря. Але найцікавіше те, що це повітря у нього мислить і що воно є свідомістю і розумом. Розум і мислення у нього зовсім не є якоюсь особливою сферою буття вище чуттєво-матеріальної дійсності. Це є просто абстрактно-загальний принцип космічного влаштування.

Згідно уявлень античних атомістів, атоми є тільки фізико-геометричними величинами і не містять в собі ніякого мислення або розуму. Однак вони є те, звідки породжується мислення і розум в результаті переплетення ейдосів, що стікали з них. Загальна картина руху атомів, що приводить то до виникнення, то до знищення світів, трактується як результат загальної необхідності, в якій, проте, вся причинність тлумачиться як розумне співвідношення (ес *logou*), або логос. Авторитетне джерело прямо говорить, що, по Демокріту, "боги - це образи (*images*, що виливаються з щільних тіл". І далі: "У зіткненні атомів соприсутня якась сила, духовна і нематеріальна (*animalem et spiritalem*); зважаючи на наявність цієї сили він і стверджував, як я вважаю, що ці образи мають божественність, але не всякі образи, [вихідні] від тіл, а тільки образи богів, і що в усьому є атоми душі, якій він приписував божественність, а також одухотворені образи, які мають властивість допомагати або шкодити нам". І ще: образи "приносяться [до нас] з цієї невідомої природи, яку він вважає матеріальною і вічною, а в

силу цього і божественною". Атомістично мислячий Екфантом писав: "Рухаються ж тіла не від тяжкості, не від удару, але через божественну силу, яку він називає розумом і душею. Космос є образ цього [розуму], внаслідок чого він також кульообразний завдяки божественній силі". Згідно Демокріту, ця божественність атомів і їх виливів є також і процес мислення. Але це таке мислення, в якому об'єднується уможливлення природа атомів і їх чуттєва еманация. "Зір є явище невидимого, як каже Анаксагор, якого за це хвалить Демокріт".

"Речі божественні мисляться розумом". В загальному контексті Демокріта Нусс - не абсолютний.

Таким чином, Демокріт з упевненістю вчив про богів, їх атомістичну, а не міфологічну сутність. Втім, чисто елементне уявлення про розум відвертим чином говорить в такому фрагменті Демокріта: "Бог є розум в кулястому вогні". Розум і душа складаються з вогню, оскільки вогонь - це область рухливих атомів.

Отже, вчення атомістів про розум мало чим відрізняється від вчення Анаксагора або Діогена Аполлонійського, не кажучи вже про Логос Геракліта. "Божественному розуму властиво вічно міркувати про щось прекрасне".

Але що таке цей Ум-Нусс-Діа? Звідки він взявся і куди дівається?

Таким чином ми приходимо до анімістичних уявлень про наскрізну одухотвореність усього та всеприсутність душ предків-«навій». В ієзуїтському трактаті «Молот відьом» згадується твердження Татіана, що діавол і демони – це не душі померлих. Тобто можна зробити висновок, що та сила, проти якої боролася церква, і є навії, душі померлих, які і являють собою Ум-Нусс-Діа.

Навії – народжені навіки вічні. Навії (народжені *навіки* вічні) — це душі наших пращурів. З давніх давен на Русі найбільше шанували предків та народних героїв. Померлих предків східні слов'яни називали наві'ями. Слово «навії» згадується у повчаннях проти язичництва.

Слово «навії» завжди вживається у множині, родовий відмінок слова, за «Волхв Силою» – наві'їв.

Що значить народжені навіки? Кожний народжений є продовженням своїх попередніх предків - несе їх єство і Розум, і згодом продовжиться у

своїх нащадках, тому і виходить безмежність і вічність існування суті кожного народженого.

«Слово св. Григорія про те, як язичники кланялись ідолам і треби їм клали» просякнуто ненавистю до всеохопного архаїчного культу предків. У цьому тексті ми знаходимо цікаві подробиці споконвічного звичаю вшанування померлих родичів: «се же словени начаша требы класти родоу и рожаницамъ (прежде) пероуна, а прежде того клали оупиремъ. требы и берегинам. и переплуту, и сварожицю молятся, и **навѣмъ** мѣвь творять... знаменають мртвы і берегенами их же нарицають... в тѣстѣ мосты чинять по мртвых и просвѣты (в іншому списку колодязь), и бдѣльникъ и биричьемъ играютъ, и шахы и тавлѣи, и через огонь скачуть. коли громъ гримить и водоу къ коуты за оупо(ко?)йный и ставятъ на столци (щоденна друга обідня страва присвячувалася нав'ям) и смете оу воротъ жгутъ у великои четвергъ, молвящ тако оу того огня дша приходящее огрѣваются» [1, т. II, С. 23]. Отже, мертві – наші берегині. У цьому «Слові...» часто вживається слово бѣси, саме так християни називали нав'їв, а пісні і ігрища присвячені нав'ям називали сотонинськими.

Виявляється християни не випадково називали наших нав'їв бѣсами. Слово "бѣс" їм був дуже знайоме. У Єгипті існував культ бога з іменем Bes. Покровитель будинку, положів та немовлят у стародавньому Єгипті. Бѣс був також відомий в імперському Римі, де в дохристиянський період певна кількість людей виконували єгипетські культу.

В Італії були знайдені дві статуї (істоти з короткими, міцними ногами та гротескними бородатими обличчями) поруч з пагорбом, де в давнину стояв великий храм, присвячений єгипетським богам Ісіді і Серапісу.

А ось як подав нав'їв у своїй псевдонауковій праці дипломований фальсифікатор, академік Рибakov: «З погляду середньовічних людей, які ще не зжили *анімістичне* уявлення про повсюдність суб'єктів зла - нав'їв – які все ще приносили, за словами сучасника, жертви упирам, надзвичайно важливим було питання про постачання будинку-житла, будинки-храму достатньою кількістю постійних оберегів, що відлякують і відганяють від хати всяку шкідливу нечисть». Нижче буде поданий уривок з повчання проти язичництва, який спростовує умисну брехню відомого академіка.

Як би там не було, Рибakov визнав, що навії як центральне поняття архаїчних анімістичних уявлень сприймалися як такі, що знаходяться повсюдно.

Як відмічають вчені дореволюційного періоду, які були менш заангажовані у порівнянні з радянськими вченими, руси не стільки обожнювали явища природи, скільки оживляли їх [1]. Цей принциповий момент пов'язан саме з анімістичними уявленнями.

Треба розуміти принципову відмінність дохристиянського язичництва від християнства: у християнстві самоцінною є конкретна одинична особистість, яка діє поза родом і колективним Розумом, а в язичництві цінною є сукупність особистостей, які несуть у собі споріднений родовий Розум.

Щоб тримати наших предків і нас у духовному рабстві християнської, а потім комуністичної ідеологій представникам хазарського племені треба було стерти з пам'яті нащадків русів саму суть дохристиянського світосприйняття, а саме — культ предків-навій. Якщо у літературі, присвяченій дослідженню язичництва Давньої Русі старічної давнини часто згадуються навії з наведенням цитат з повчань проти язичництва, то починаючи з радянського часу почалася фальсифікація історії язичництва з забуттям архаїчного культу навій та заміною його культом сонця. Треба зазначити, що зазвичай язичницькі святкування поєднували у собі 3 культу: предків, сонця і плодючості.

Змінювати споконвічне світобачення Руси-України почав ще каган Володимир (Хреститель) своєю так званою реформою пантеону. Імовірно, однією з цілей так званої «реформи» була провокація, коли на організованому Володимиром язичницькому капищі з «реформованим» пантеоном показово приносили в жертву людей, щоб показати «дику сутність язичництва».

Рибakov у своїй псевдонауковій праці приділив навіям кілька строчок, ніби це незначне явище, а домашніх родових ідолів, яких знаходили при розкопках жител, подав як дрібний культ домових.

Поняття навій є дуже широким і поєднує у собі риси звичайних сімейних навій та явищ природи, стихій. Так Перун є одночасно і одним з наших героїчних прашчурів і певним явищем природи: «Прийде Стрибог — стань вітром, прийде Перун стань громом і блискавкою» («Волхв

Сила»). У «Слові і одкровенні святих апостолів» згадуються «Перун, Хорс, Дій і Троян та багато інших, ці божества були суть старійшини, Перун у елінів, а Хорс в Капре, Троян був царем в Римі. У Лѣстовнику Георгія Амартола розповідається, що Серух першим увів еллінське вчення у Вавілонській землі шанувати подвиги і діяння давніх воїнів і князів; з часом люди почали шанувати відомих предків за богів: „яко боги небеснии почитаахоу, и жрѣхоу имь, а не яко человекѡмь мрътвьному бывшемъ“»[2]. Люди вшановували тих, хто зробив щось надзвичайне. Але ці названі згодом християнами язичницькі боги були людьми. «И дрѣвле оубо отъ творьць глаголемыхъ боговъ, діа и крона и аполонаа, и ироя мнеше человекѣи боги бытии, прѣльщаахоусе чтоуще». Під цими іменами одночасно вшановувалися стихії «Діа дьжда рѣше быти», тобто Дій — це дощ. Нижче говориться, що люди обожнювали небо, землю, тварин, гадів. «Именовахоу Діа небо». Тобто у Амартола під Дієм мається на увазі божество дощу і неба.»[3].

Звичайно, це трактовки чужинців-християн. Вони не розуміли деталі тодішньої філософії нехристиян, які бачили, відчували свою природною єдність та рідство з усім живим на планеті.

І можна сперечатися з приводу того, що саме еліни першими придумали шанувати подвиги і діяння давніх воїнів і князів (християни називають це «обоженням»).

У продовження теми особливо показовою є збірка саг «Хеймскрінгла», де описане «народження» богів Асгарда: «Одін був великий воїн, і багато мандрував, і заволодів багатьма державами. Коли його люди опинялися в біді на морі або на суші, вони закликали його, і вважалося, що це їм допомагало... Оскільки Одін був провидцем і чаклуном, він знав, що його потомство буде населяти північну околицю світу... Одін оселився біля озера Ліг, там, де тепер називається Старі Сігтуні, побудував там велике капище і здійснював в ньому жертвопринесення за звичаєм Асов.

Одін помер від хвороби в Швеції. Коли він був при смерті, він наказав позначити себе вістрям списа і привласнив собі всіх померлих від зброї. Він сказав, що вирушає в Житло Богів (Велика Швеція) і буде там приймати своїх друзів.»

«Фрейр став правителем після Ньйорда. Його називали королем шведів, і він брав з них данину. При ньому були такі ж врожайні роки, як і при його батьку, і його так само любили. Фрейр спорудив в Упсалі велике капище, і там була його столиця. Туди йшла данину з усіх його земель, і там було все його багатство. Тоді були врожайні роки у всіх країнах. Шведи приписували їх Фрейру. Його шанували більше, ніж інших богів, тому що при ньому народ став багатшим, ніж був раніше, завдяки миру і врожайним рокам.

Фрейр захворів, і коли йому стало зовсім погано, люди стали радитися і нікого не пускали до нього. Вони насипали курган і зробили в ньому двері і три вікна. А коли Фрейр помер, вони таємно перенесли його в курган і сказали шведам, що він живий, і зберігали його там три роки. Всі податі вони зсипали в курган, в одне вікно - золото, в інше - срібло, а в третій - мідні гроші. І благоденство і мир зберігалися.

Фрейя стала тоді здійснювати жертвопринесення, оскільки з богів вона одна залишалася в живих, і вона тоді дуже прославилася, так що її ім'ям стали називати всіх знатних жінок, а також будь-яку власницю свого майна і будь-яку господарку.

Коли все шведи дізналися, що Фрейр помер, а благоденство і мир зберігаються, вони вирішили, що так буде весь час, поки Фрейр в Швеції, і не захотіли спалювати його, і назвали його богом благоденства, і завжди з тих пір приносили йому жертви за урожайний рік і світ» (22).

До введення християнства та ще кілька століть після цього руські майстри розробляли тільки зооморфні і рослинні орнаменти. Це важливий момент. Саме християнство принесло у Русь-Україну антропоморфні мотиви.

Зверніть увагу на надзвичайну схожість зображувальних мотивів Київщини і Галичини.

Прорис вишивки з Київщини XII ст.

Галич

Людині, яка мислить у рамках християнської моделі бачення світу, важко уявити собі дохристиянське світовідчуття, коли людина усвідомлює себе результатом еволюції Всесвіту, планети Земля, рослин, тварин – усі вони є нашими пращурами, ми містимо у собі їх частку. Важливо розуміти, що поняття навії не обмежується тільки людським світом, у ході розвитку людини і осмислення навколишнього середовища, люди розуміли і бачили єдність та взаємопроникність людини з усім світом фауни та флори і космосом загалом.

Серед навій окремо варто виділити Сімаргла, який є уособленням сили усіх навій усіх родів. Крила Сімаргла темною хмариною вкриває і захищає нас від ворогів, якщо його покликати, і якщо ви достойні цього. Але Сімаргл здатен і карати.

«Волхв Сила» містить ряд легенд, одна з яких **Легенда про Ерліка, сина Годара**, котра відноситься до загальнопланетарних найдавніших уявлень про існування світу – життя, смерть і безсмерття. Саме з цим пластом уявлень пов'язані весільні, поховальні обряди, лікування від пристріту, психологічний настрій воїнів.

Годар. В сучасній шведській мові є слово «gudar», яке перекладається множинним іменником «боги» (вживається в основному в контексті «язичницькі боги»), є ще слово gud, яке є аналогом англійського god. Слово «god» походить від Годар. Хоча у Вікіпедії наводиться, якась

зовсім неймовірна версія походження слова «god». Досі прізвище Годар є поширеним (Франція, Алтай), а це означає, що колись це слово було ім'ям.

Годар є уособленням величезної сили, пов'язаної з існуванням світу, часом, військовою справою.

Латинський суфікс -ag означає «той, хто щось робить», в українській мові цей суфікс утворює професії – столяр, маляр, кобзар. За аналогією Годар – той, хто робить год.

Поняття часу і життєвого циклу втілює у собі Коляда – слов'янський Уроборос (грец. Οὐροβόρος від οὐρά - «хвіст» і βορά - «їжа») - змії, що згорнувся в кільце і кусає себе за хвіст. Порівняйте, Коляда - коло + еда.

Спільнослов'янське - edti (їсти). Слово вживається з давніх-давен і зустрічається в багатьох пам'ятках писемності.

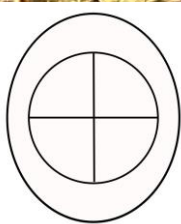
В українській мові «їда», російській «еда», в білоруському - «еда», болгарському - «яда».

Крім того, схожі за значенням і звучанням слова можна зустріти в литовській (eda, esti - їсти, говорячи про тварин), латишській (edesis - «корм») мовах.

Коляда - свято завершення річного циклу-круга – **года** – і одночасно початок нового. Порівняйте з god (англ.), gud, gudar (множина, у сучасній швед. мові означає "язичницькі боги"), гад. Слово "год" старослов'янське і характерне й для інших слов'янських мов - год (мн. гады) у білоруській мові, gôd (стиглість) у словенів, в українській мові - година (давнє слово, яке означає час, проміжок тої чи іншої діяльності, синоніми - время (59), год (9), годовщина (32), доба (4), пора (40), час (19), у польській мові є слово gadzina (рептилія), у білоруській мові "гадзіна" - час, порівняйте з "гадина". Отже, змія – здавна має значення як рептилії, так і часу, циклу, що повторюється.

На шаманських бубнах коло означає повний річний цикл.

Цікавим фактом з історії релігії є грецьке поняття егіди. Зевс, Афіна і Аполон як божества грізних атмосферних явищ, носили на своїх грудях зміїну егіду (грец. Αἰγίς, «буря, вихор») – щит, який є втіленням грозової хмари. В «Іліаді» вона називається то «блискучою», то «темною»; вона наводить жах і навіть блискавка не в силах здолати її. В руках «егідотримаючого» Зевса егіда – не оборонна і не наступальна зброя, а символ жаху для ворогів. У творах мистецтва егіда зображувалася як щит з лускатим візерунком і зміями.

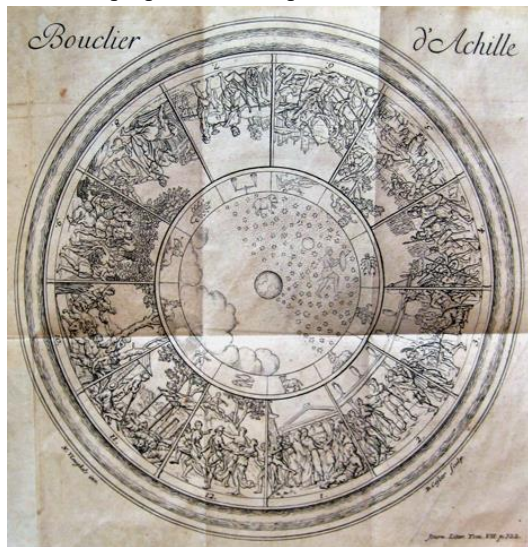
У «Волхв Сила» Годару присвячені кілька знаків. Один з них – Щит Годара.

Еліпс означає Щит Годара - «першонародженого», коло - безсмертя - безперервність. Існує легенда, згідно якої люди вмирають через розімкнутість Круга, коли замкнеться круг, прийде Годар, а з ним і його воїни, які зараз розкидані по світу. Можливо, пам'ять про це воїнство зберіглася у вигляді легенди про скандинавську Вальгалу, куди потрапляють воїни.

Порівняймо з легендою про Щит Юпітера.

Згідно міфу, морова язва, яка терзала усі італійські племена, вже підходила до Риму. І в цей момент прямо з небес в руки царя впав мідний щит.

Цар повідомив всім громадянам, що щит їм посланий для спасіння самим Юпітером. Німфи, Егерії і музи повідомили, що цей щит потрібно оберігати. І для того, щоб щит ніхто не зміг вкрасти, цар керував виготовленням одинадцяти щитів - копій справжнього. Наймайстерніший майстер зробив такий щит, що сам цар не міг їх розрізнити. Стражами щитов цар призначив жерців-саліїв.

Місце, куди падав щит, а це була галявина, вирішили присвятити музам, а джерело на ньому оголосили священним. З тих пір священнослужителі богині Вести, в чиєму храмі горів негасимий вогонь, брали священну воду для очищення храму богині.

Щит Юпітера дослідники напругу пов'язують з описаним Гомером Щитом Ахілеса.

Отже щитів врешті-решт після виготовлення

копій стало 12 - 12 місяців. Зовнішнє срібне коло - вода-година.

З плином часу пам'ять русів втілила образ Годара першонародженого у образі Змія Хоботистого (і Коція Безсмертного у казках). Слово «хобот» раніше означало не м'ясисте продовження носа і верхньої губи, як у слона, - так називався хвіст ящірки або змії. Згідно світових легенд, Змій має чудесний бич-блискавку (кінчик хвоста Змія зображують стрілоподібним), удари якого змушують здригатися увесь світ і викликають незліченне воїнство; у казках він кидається до молочного ставку і, напившись бурхливого молока, лопається з жакливим тріском і гине - подібно до того як пропадає розбита громом хмара, що пролилася дощем. Саме з молоком, символом плодючості, пов'язаний білий камінь, який згадується у заговляннях від пристріту. І саме тому одна з трьох містичних рік (у заговляннях) наповнена молоком або водою (інші - вогнем і кров'ю). Пристріт відмовляється за участю рук, і після лікування знахар споліскує їх водою, змиваючи шкідливу енергію. У випадках, коли пристріт звичайним заговлянням не можна витягнути, заговляння говорять, ллючи воду на ніж. Ще один сильний спосіб відмовити пристріт - розбивання глечика з молоком.

Якщо продовжити тему Змія з хвостом блискавкою, то треба згадати легенду про Пана.

Пан (грец. Πάνυς) — напівлюдина-напівцап — з цапиними ногами, рогами та бородою. За одною з багатьох версій - син Зевса і німфи Каллісто. Народна етимологія пов'язує ім'я Пана з грецьким займенником пан — усе, pantes — усі). Бог лісів, отар, пастухів, пізніше — покровитель усієї природи (у давньому Римі культ Пана злився з культом італійських божеств Фавна й Інуя). Його культ у післягомерівський період поширився по цілій Греції. Згідно легенди, Гермес забрав цапоногого парубка на Олімп, де він веселив своїм виглядом богів. Олімпійське життя не сподобалося Панові, і він повернувся на землю, де міг стрибати по горах та бавитися з БІЛИМИ отарами. Він мав лагідну, веселу вдачу, грав на сопілці (Флейта Пана). Навколо нього танцювали німфи й сатири. Коли хтось порушував його спокій, Пан дуже гнівався і наганяв на людей неймовірний страх (звідси — паніка, панічний тощо).

В Афінах Панові почали віддавати божественну шану одразу після Марафонської битви; афіняни вважали, що здобули перемогу під Марафоном завдяки Панові, який змусив персів тікати. В подяку вони збудували йому святиню на північному схилі Акрополя. Давні греки вірили, що Пан своїм криком може примусити тікати навіть воїнів (тобто

Пан ототожнювався з голосом voice). Тому в багатьох районах Греції його шанували як помічника в бою. У жертву Панові приносили корів, ців, ягнят. Пізніше жертви складали Панові й Діонісові разом.

У Пана була закохана Селена, вона любила слухати його гру на сиринзі. Із переказом про те, що Пан — винахідник сопілки (що дає причину для його ототожнення з Гермесом, який також вважається винахідником сопілки і інших музичних інструментів), пов'язана оповідь про його кохання до німфи Сірінги. Він переслідував її доти, поки вона, втікаючи від нього, не сховалася в річці Ладоні (в Аркадії), де перетворилася на очерет, з якого Пан вирізав сопілку. (варіант: Пан вирізав кілька очеретин, зробив із них сім дудок різної довжини і з'єднав їх до купи в один ряд. Так виникла улюблена пастуша дудка, названа сирингою.) Вважалося, що Пан володів даром провіщання і навчив цього мистецтва самого Аполлона. З розвитком загальногрецької міфології Пан з місцевого божества перетворюється на одного із супутників Діоніса. Головні святилища Пана були в Аркадії, Тройзені, Оропі.

В елліністичну епоху філософи розуміли Пана як божество, розлите в усій природі, творця і володаря всього суцього. Пану були присвячені дуб і сосна.

У наших предків дуб ототожнювався з Перуном (аналог Зевса), а сосна з предками і нічним проявом Перуна, який переховується в сосні в денну частину доби.

У народженні Пана завдяки Зевсу-блискавці є логіка. Блискавка розпорює дощову хмару, внаслідок чого на землю виливається вода, яка дає життя усьому, що є на БІЛОМУ світі.

Нагадаємо, згідно українських легенд, із блискавки утворюються змії - символ достатку і плодючості, пов'язаний з водою. Вважається, що під час грози блискавка не зникає просто на небі, а падає на землю й перетворюється на змію. Згідно легенд, вужі — це краплі дощу, які впали з неба і від яких залежить урожай.

Отже, Пан, як і Гермес, вважався сином Зевса, Пан і Гермес ототожнювалися зі світом мертвих, музичним мистецтвом, достатком. Це те, що нам відомо про Волоса, який є аналогом Пана і Гермеса, і який породжується Перуном, тому клялися або Перуном, або Волосом, що є фактично тотожністю, як у греків Діа-Зевс, які сприймалися як єдність. (Треба відмітити, що так звана «Велесова книга» є підробкою і не має нічого спільного з традицією.)

У Середньовіччі Пана стали вважати злим духом, а його постать стала зразком для перших відомих зображень чорта. Міф про Пана знайшов

відображення в творах Рафаеля, А. Карраччі, П. П. Рубенса, М. Врубеля, П. Пікассо й інших художників.

В найдавніших міфах сучасний дракон був безформним змієподібним велетнем (ще один пізній варіант імені, поширеного на Русі – чудо-юдо, раніше слово «чудо» означало «велетень»), а нинішнього вигляду набув, скоріш за все, ближче до середньовіччя. Велетень пов'язаний з водою згадується греками (Афон – давня язичницька святиня легендарно пов'язана з водою, за однією версією – могила велетня Афона, за другою – Посейдона), у скандинавів – велетень Мімір, який давав тимчасову мудрість через воду.

Змій-дракон згадується у легендах практично будь-якої культури світу. З усіх міфологічних персонажів він – найвідоміший у світі. Дракон був відомий древнім грекам, кельтам, вікінгам, слов'янам, китайцям, японцям, індіанцям. Попри численні імена, в цьому образі ховається одна й та сама сутність.

Годар сприймається як збірне поняття, яке включає у себе усіх плазунів. В шведській мові *gudar* множинний іменник. На Галичині слово галиця означає і легендарного вогнедишного дракона і будь-яких плазунів. А так християнські легенди подають перемогу Патрика над кельтською дохристиянською традицією: «...апостольський подвиг святого Патрика у викоріненні отруйного гнізда ересі і язичництва в Ірландії був переведений в легенду про те, як цей святий винищив всіх змій до однієї на цьому острові». Легенда розповідає, що все вигнані з Ірландії змії (язичницькі пам'ятники) потонули в морі. Хоча справжніх змій в країні не було, змії були культовими істотами.

Легенда про Першонародженого частково зберіглася на Галичині у вигляді легенди про Галицю. На стіні церкви Успіння Пресвятої Богородиці у с. Крилос дивом збереглося рельєфне зображення крилатого змія. Його було знайдено під час розкопок руїн Успенського собору в Галичі (друга половина XII ст.). Це дракон, із пащі якого виростає пишна гілка. Це зображення

майстри перенесли до новозбудованої церкви, наступниці даньогалицького собору, невідомо. Очевидно, що цей крилатий змій мав для галичан певне сакральне значення. Можливо, це було пов'язано із заснуванням міста. Галич у цьому ключі має найдавнішу семантику. Вона бере свій початок із сивої давнини. Дослідники історії Галичини посилаються на «засновницький міф» про Дракона-Галицю, який зберігся досі. З часом летюча змія – дракон, можливо, трансформувалася у галку – герб землі та міста Галич. На Крилосі є Галичина могила, іншими словами, змієва.

На думку письменника Степана Пушика, який не один рік досліджує історію міста, назва «Галич» походить від наймення змії, дракона. У Карпатах і нині галицею називають змію, звіра, «всяке гадь». Галиця — змія, твердить письменник, котрій вклонялися давні галичани. Значить, спочатку все ж таки Галиця була символом Галича. Мовознавець М. Фасмер пояснював назву Галич від слова галиця – “змія”, а етимологію слова виводив від слова гал – “чорний”.

Дослідники історії правильно відмічають, що в українських казках і легендах постійно йде мова не стільки про галиць, тобто про змії у жіночому роді, скільки про зміїв у чоловічому роді та про драконів. [23]

Першонароджений, якого згодом ув'язали із змієподібним образом, сприймається як щось моторошне і неоднозначне, оскільки він є втіленням смерті та безсмерття й оновленням через смерть.

Лопаючись, Годар встряхує-знищує, оновлюючи, світ. І цим знищенням-оновленням є його прояв – син Ерлік, який зберігся у нас у вигляді образу смерті з косою.

Розуміння смерті в давньому світобаченні не схоже на сучасне. Згадаймо мертву (цілющу) і живу (живлючу) воду, яку часто у казках охороняє саме Змій.

Мертва вода поєднує частини розчленованого тіла, відновлює його цілісність (виправляє вади), а жива – оживляє.

Горгона Медуза (точніше Медуса, грец. Μέδουσα - «захисниця, повелителька») - найбільш відома з трьох сестер горгон, зображувалася у вигляді жіночого обличчя і зміями замість волосся - з однієї сторони голови летілася жива, а з другої сторони - мертва вода.

Порівняйте Медуз(с)а з медициною (medicīna).

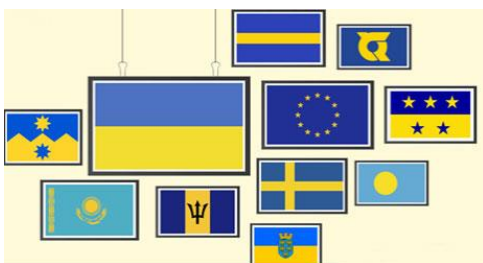
Згідно легенд, Асклепій використовував кров з голови Медузи для лікування людей. Розміщена на щиті голова Медузи захищає від ворогів.

Саме з причини ототожнення з процесом умирання дракони і змії у західній філософії сприймалися і сприймаються як щось моторошне, незважаючи на їх культ.

Здавна **водний простір** є своєрідною межею між життям та смертю, а також оберегом від ворожих сил. Саме тому у казках водна перепона стає для переслідувачів нездоланною. Елементи водної стихії (річка, ставок) у давніх народних казках виступали завершальною ланкою втечі і погоні.

У тужливій пісні «Пливе кача» кача пливе по воді, у пісні-реквіємі «Журавлі (Чуєш, брате мій)» журавлі долають водну перепону.

Жовто-блакитний прапор.

Якщо роздивитися жовто-блакитні прапори країн світу, звертає на себе увагу, що у всіх прапорів синій/блакитний або фоновий, або зверху і пояснюється як небо, тільки у острівних держав синій - це море. Ім'я Нептун походить від спільноєвропейського слова "небо", тобто для

язичників небо=вода. Сонце знаходиться в небі, небо більш широке, фонове поняття, яке включає в себе усі космічні об'єкти, у тому числі сонце, небо пов'язується з богом-батьком Юпітером-Діа. Тому офіційно затверджений порядок кольорів національного прапора є правильним. Сучасники вклали новий смисл в кольори, прив'язавши жовтий колір до поняття «дух», а блакитний – до поняття «матерія»-«вода», а християни підказали, що дух повинен бути зверху, нібито матерія заважає/подавляє дух, але це безсмыслиця, насправді дух-ідея являє себе через воду-

матерію, тому вольва, водна вілія роблять пророцтва. Чари від чара (з водою). Віщування відбувається через воду, через жіночий початок. Ніякого протиставлення і боротьби між духом (чоловічий початок) і матерією (жіночий початок) немає.

Тут можна згадати легенду про пророчицю Касандру. У день падіння Трої Касандра шукала порятунку у алтаря Афіни. Але прямо у храмі дівчину схопив за розкішне волосся Аякс Малий і тут же її згвалтував. При цьому жаху в мозку пророчиці промелькнула тільки одна думка: «Оскільки я втратила цнотливість, значить я втратила і проклятий дар!» І ця думка несла полегшення. Але недарма Аполон колись зробив передбачення, що дар Касандри буде тільки посилюватись. І коли на наступний день Аякс подарував Касандру ватажку греків, царю Агамемнону, пророчиця з жахом усвідомила, що бачить майбутнє ще ясніше. Тобто, втративши цнотливість, Касандра стала ще краще сприймати чоловічий початок, який і давав їй бачення майбутнього. Згадаймо слова ієзуїтів з «Молота відьом»: «Вони (диявол і демони) розумово і фізично більш обдаровані, ніж звичайний смертний, і помилково вважати, вчить Татіан, що вони – душі померлих. На основі розміщення і руху зірок вони передбачають майбутнє, а також мають потаємні знання, які з задоволенням відкривають жінкам.» Передбачення майбутнього по зірках пов'язували з богом неба, а це значить бог неба=душі померлих, це і є чоловічий початок-ідея, причому не надприродній.

Щодо значення язичницького хреста.

Зрозуміти його допомагає шаманська традиція. На бубнах зображується людиноподібна бородата постать у колі із зімкненими ногами і розкинутими руками, навколо постаті зображуються явища буття. У спрощеному варіанті на бубні просто зображують хрест у колі. Цікаво, що людиною у колі є Першопредок, а не якийсь абстрактний бог-творець. Першопредок, який охоплює усе коло буття. Бубни бувають круглої і яйцеподібної форми. Круг, зображений на бубні, часто прикрашають завитками – знак коня). Бубен – втілення щита Годара/Юпітера.

Містичне ототожнення з Годаром дає можливість ототожнитися з будь-якою твариною, рослиною, яка передувала появі нас з вами, він є символом еволюції Розуму рослин і тварин, яка призвела до появи людини. Змій тісно пов'язаний з поняттям замкненого кола, саме Сварог кує союз чоловіка і жінки, котрий утворює і замикає коло, що

символізується кільцем на пальці (цим можна пояснити, чому згадану вище захисну егіду кує Гефест (наш Сварог).

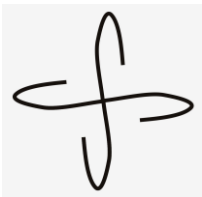
Стає зрозумілим, як християнству вдалося перемогти язичництво. Якби воно не прикрасило себе язичницькими символами, йому не вдалося б перемогти давню філософію. Християнські проповідники перемогли брехнею і звичайною підміною понять, щоб якимось прив'язати до християнства хрест на ньому «розіп'яли» єврейського царя (у неканонічних євангеліях зазначено, що Ісуса не розпинали).

Головними причинами початку речей є вогонь і Розум, але символом еволюції є Першонароджений, який є втіленням еволюції усіх рослин і тварин, відомо, що живе з'явилось у воді, звідси і зв'язок його з водою (часто на бубнах зображують дві риби – одна направлена головою вгору, друга – вниз).

Шаманізм теж зазнав великих впливів та змін з демонізацією давніх образів. Тож його не можна вважати за зразок для наслідування, але він є джерелом для розуміння деяких речей.

Характерно, що Першопредок на бубні має бороду, а у більшості азіатів вона або не росте, або росте коротка і ріденька. А ось шанований образ Ерліка взагалі має величезну бороду, заправлену за вуха. І це при тому, що носіння бороди для азіатів не є традиційним. Пояснити шанування цих двох постатей можна впливом культури нащадків Одіна.

В «Круг Земний» написано «Великий гірський хребет тягнеться з північного сходу на південний захід. Він відокремлює Велику Швецію від інших країн. Недалеко на південь від нього розташована Країна Турок. Там були у Одіна великі володіння». Ерлік шанується тюрками, турками як син бога неба/грому; він навчив їх ковальству, один з атрибутів – меч. Зовнішність Ерліка нестандартна і він схожий на іноземця, який міг навчив алтайців ковальству. А з історії відомо, що скандинави на своїх землях вчили місцевих ковальству. Ім'я Ерлік можна співставити з англійським словом earl (князь), спорідненим з ним є скандинавське слово ярл.

Жертвопринесення Ерлику відбувалися ночами. А жертвні тварини були безрогими, кульгавими або з іншими вадами. Посуд, речі, зброя повинні бути зламані. У світі підпорядкованому Ерліку все це знову стає цілим (порівняйте з живущою водою). Тому живі не повинні користуватися битим посудом або іншими неповноцінними речами (подібні уявлення збереглися і у нас). Усе це вже належить Ерліку, а значить світу мертвих.

У Європі, в тірольських горах (Південний Тіроль, провінція Больцано, Італія), збереглася легенда про короля гномів Лауріно, його рожевий сад і «млин троянд». (Знак Ерліка - це і є лопаті млина).

В рожевому саду короля гномів карлика Лауріно, чарівній країні, глибоко в ущелині, де навколо росте безліч троянд, стоїть його Млин. На ньому працюють гноми. Він веде людей до спасіння. Король Лауріно молов тут борошно і обдаровував нею бідних людей. Млин замкнений до часу, коли знову заспівають птихи і з'явиться лицар, дитина або поет (співак), який відкриє млин і через млиновий Льох потрапить на гірську стежку, що закінчується яскравим світлом. Це сад короля Лауріно, в якому знаходиться вічність, безсмертя, бо йому підвладні знання «про день і ніч».

Легенду зі схожими сюжетами і образами можна знайти і в Центральній Азії. Так, в хакаській казці, заснованій на шаманських легендах «Харизах», також є згадка про такий собі млин, що належить "владиці Нижнього світу" - Юзют-хану (Хакаське ім'я Ерліка). Це був величезний Млин, від якої по тайзі йшов гуркіт. Навколо нього безліч "нечисті, чортів" (нагадаю, що християни і двовірці так називають навій - душі померлих предків). Млином управляє дочка Господаря гір. На цьому Млині Юзют-хана герой Харизах, що означає «маленький», «з вершок», «хлопчик з пальчик», з бідної сім'ї, намовів з зерна крупи, яку роздав бідним людям. Харизах, незважаючи на те, що він - дитина, мав богатырську силу і хотів Млин віднести бідним людям, щоб зробити їх багатшими, але дочка Господаря гір, яка розпоряджається млином, вмовила його замість цього взяти чарівне кільце з її пальця. Це кільце давало його власникові владу над усіма силами Нижнього світу. В кінці розповіді карлик-богатир Харизах звільняє з полону у злого земного хана всіх бранців, перетворює назад в дівчину зачаровану в коня дочку хана, «красуню з красунь», бере її за дружину і стає управителем всього Нижнього світу.

Легенда про Ліф і Ліфюрасір, яка збереглася у скандинавів, і яка стала основою для спотворення християнами, коли вони вклали в цю легенду протилежний зміст.

У норвезькій міфології *Hoddmímis holt* — це місце, де знаходяться Ліф і Ліфюрасір (*Líf and Lífþrasir*), де вони перечікують зиму Фімбалветр (*Fimbulvetr*) (з ісландської *Líf* перекладається як “життя”, *Lífþrasir* - “той, що пашіть життям”). З словом *Líf* пов'язане вживане у нас слово ліф — верхня частина жіночого одягу, що охоплює груди і спину. Слово “ліф” виводять з голандського слова *lijf* «корпус». Голандська мова близька до

німецької і англійської. В англійській мові є старовинне слово *lif*, яке виводять з протогерманського слова **līþa* (співзвучне з німецьким, а також і з нашим словом любов), і це слово вживається у значенні *body* (тіло), *life* (життя), (образно) живіт, черевце. (Лібер - в римській міфології бог, що ототожнювався з Діонісом. Лібер (Liber) - древньоіталійським бог запліднення, ототожнений пізніше з Вакхом).

У вірші Вафурурнісма́л (*Vaḟrúðnismál*), О́дін питає Вафуруні́ра (*Vaḟrúðnir*), хто серед людства виживе, коли станеться зима Фімбалветр. Вафюрунір відповідає, що це будуть Лі́ф і Лі́фюрасі́р, що обидва будуть сокриті в лісі (*wood*) (*wood* має значення “деревина”, коли англломовні кажуть “ліс”, вони вживають форму *woods* або *forest*) *Hoddmímis holt*, вони будуть споживати ранкову росу, як їжу, і “з їх поколінь буде ВЕСНА”.

У Едді, розділ 53 *Gylfaginning*, Високий каже Ганглер, що двоє людей, Лі́ф і Лі́фюрасі́р, будуть ховатися в *Hoddmímis holt* під час “Вогню Сурта”, і що потім нащадками цих людей буде заселений світ.

Hoddmímis holt перекладається як Скарби Мімі́ра. Скарби Мімі́ра зображується як потік води і чоловік і жінка. Саме з колодязя Мімі́ра пив воду О́дін, щоб отримати тимчасову мудрість.

Дослідники зазначають, що ніде прямо не сказано про те, що станеться з Ігдрасиль у Рагнарьок, у віршах вказано на зв'язок між Мімі́ром і Ігдрасиль. Очевидно, двоє, що вижили у Рагнарьок, сокриті в Ігдрасиль.

Ігдрасиль перекладають як “кінь Оді́на”, і чомусь це значення не подобається самім теоретикам. Але ж шаманський бубен теж називається конем, конем шамана. Шаман “сідає” на коня-бубен для мандрів по світах. Згідно скандинавської міфології О́дін, подібно шаману, отримує знання від голови велетня Мімі́ра (причому знання даються через воду), одна з назв Ігдрасиль “Скарби Мімі́ра” - *Hoddmímir*. Дослідники пишуть: “it is possible that *Hoddmimir* is another name for *Mimir*, and that the two survivors hide in *Yggdrasill*.” Сі́мек каже, що *Hoddmímis holt* «не слід розуміти буквально, як дерево або навіть ліс, а скоріше як альтернативна назва для світового дерева Ігдрасиль. Таким чином, створення людства від стовбурів дерев повторюється і після Рагнарьока. Сі́мек каже, що в

німецьких регіонах уявлення про людське походження від дерев стародавнє. Сімек додатково вказує на легендарні паралелі в баварській легенді про пастуха, який живе всередині дерева, чиї нащадки заселили життям землі після того, як воно там було знищене чумою (з посиленням на переказ Ф. Р. Шредера). Крім того, Сімек вказує на древньоскандинавську паралель з постаттю Örvár-Oddr «який після закінчення життя продовжував жити як дерево-людина» (за матеріалами англomовної Вікіпедії).

Ігдрасиль згадується у "Прорицанні вольви". Дуже важко скласти уявлення про давню філософію спираючись на спотворені переклади. Так сталося і з скандинавським деревом Ігдрасиль. Щодо перекладу конкретно "Прорицання вольви". Існує багато перекладів, причому ці переклади в основному дуже вільні. Ось цікавий уривок з давньоісландського тексту опубл. 1860 року

19. Ask veit ek standa,
heitir Yggdrasill,
hár baðmr ausinn
hvíta auri:
þaðan koma döggvar,
þærs í dala falla,
stendr æ yfir grœnn
Urðar brunni.

Найбільш близький до оригіналу переклад Мелетинського:

Ясень стоит, знаю, назван Игдрасиль,
изливает древо великое влагу белую;
оттуда роса далее в долины падает;
ясень зеленый Ключ Урд осеняет.

Отже, ДЕРЕВО ізливає з себе білу вологу. Подібний дивний момент в інших перекладах вільно інтерпретують, спотворюючи зміст. Але згадка про білу вологу + називання дерева світлим (тобто білим) є ключовими для розуміння Ігдрасиль.

Найдавніше зображення Ігдрасиль - у манускрипті 17 століття. Імовірно, це "дерево життя" дуже поетичне зображення дещо іншого, а вірніше є аналогом Гермеса, ідол якого був фалоподібним.

Вчені стверджують, що протогерманське слово *gudán, від якого походить слово god, має незрозуміле значення. Але якщо поглянути на це слово, воно найбільше схоже на сучасне англійське слово garden — сад.

Ліф і Ліфюрасір - це і сад. Саме з деревом-садом пов'язане весільне вільце/гільце та інші весільні українські обряди та предмети (дивень, наприклад, який символізує замикання кола).

Легенда дуже знайома, але де ж тут змії? Символ мудрості (гадати - у значенні думати), часу (gadżina, година, гады), долі (гадання). Згідно легенд, дерево Ігдрасиль виділяє білу рідину, але дерево не може це робити, це може робити змії, який у всіх народів ототожнюється з водою. Сучасниками ніяк не пояснюється зображення змії, які утворюють замкнене коло, на скандинавських рунічних каменях. Саме змії і є старовинним зображенням Ігдрасиль та Ліф і Ліфюрасір. Усі подружні пари створюють та замикають коло, таким чином народжуючи весну, яка дасть плоди у майбутньому. Наряджання весільного вільця/гільця тотожне наряджанню ялини на Новий Рік, який символізує початок нового кола і майбутній плодів.

І ще трохи про слово бог, god/gud. Є давнє скандинавське слово го́ді (множина goðar / gothar), яке означає священнослужителя, причому язичницького, багатого землевласника, вождя. Фактично те саме, що у них же god - бог (godar - боги)

Gött, мн. Götter. З чого б це готи називали себе готами-богами, якби це слово не було старовинним дохристиянським, яке означає багатство, так само як і наш "бог"атство.

Весна. Важливе філософське і сакральне поняття етимологічно пов'язане зі словом Vesta - протогерманське *wesana, від протоіндоєвропейського *h2wes-. Форми в b- впливають із протогерманського *beuna ("бути, існувати, стати"), від протоіндоєвропейських * bʰuH- ("рости, ставати, з'являтися").

Так весна описувалась у давніх великодніх святкуваннях: "Весна нарічється яко діва прикрашена красою та добротою, сяючо чудова та преславна, любима бо, і солодка для всіх, родиться бо всяко животно в ній радістю і веселієм сповнене".

У римській міфології Vesta - богиня вогнища, вогню та побуту, а отже, божество домашнього життя. (Весна - Vesta - весілля)

Атрибутом весни є вінок - символ плодючості. Тому молодята вінчають свої голови вінками. Вінець (корона) походить від давнього веньць, вепсь, корінь ven зі значенням "вити". Тому вінець, вінок и віник - однокореневі слова. Звідси, мабуть, і "спіраль влади", влади над життям. У греків вінець-корона символізував духовність і коло як образ вічного руху життєвих сил.

У повному українському вінку має бути 12 квіток. Через купальський вінок доять або проціджують молоко, пролазять і протягають що-небудь, дивляться, переливають, п'ють, вмиваються крізь нього. На заключному етапі обряду вінок найчастіше знищували: спалювали в багатті, кидали у воду, в колодязь, закидали на дерево, відносили на цвинтар і т. ін. (Між іншим, чому вінки несуть на цвинтар? Крім усього іншого круг і яйце - символ безсмерття. Тому похоронні вінки роблять круглої і яйцеподібної форми.) Частина вінків зберігалася, їх використовували потім для лікування, захисту полів від градобоя, відносили в городи проти шкідників. У східних і західних слов'ян ворожили по вінкам: їх кидали в річку і по руху у воді намагалися дізнатися долю; залишали вінки на добу у дворі, примічаючи, чий вінок зів'яне (тому загрожує нещастя); підкладали на ніч під подушку, щоб побачити віщий сон; закидали вінки на дерева - зачепився з першого кидка - вінок обіцяв швидке заміжжя. У південній Польщі плели з польових квітів великий вінок і вішали його на верхівку спалюваного дерева: якщо вінок падав на землю не догорівшим, це вважалося поганим знаком.

Білу стрічку у вінок вплітали лише тоді, коли кінці її були розшиті сріблом і золотом (на лівому — сонце, на правому — місяць). Не вишита стрічка не пов'язувалася, це був символ пам'яті про померлих.

Вінок символізує 12-місячне річне коло-годину.

Плетучи віночки, дівчата співали: — "заплету віночок, заплету шовковий на щастя, на долю, на милого вроду!"

Вільце, -ця. Обрядове деревце українського весілля: гілку сосни (зимою) або іншого дерева (влітку) встромляється в хліб або весільний коровай, а кожна гілка прикрашається квітами, колоссям, калиновими ягодами з хмелем, золотими, срібними та ін. нитками, стрічками та папірцями. Робити вільце називається "вити вільце". Воно стоїть на столі протягом всього весілля.

Дивень – весільний обрядовий хліб. Його виготовляли найчастіше з плетінки втрое, вчетверо, а потім з'єднували краї, щоб утворилося замкнене коло. Дивень прикрашали очеретинками чи плодовими гілочками, обплетеними тістом, зверху до якої прикріплювали квітку з жита, калини, квітів (живих чи штучних). Цей весільний хліб

здебільшого характерний для Півдня, частково Полтавщини і Слобожанщини.

У деяких районах, зокрема на Дніпропетровщині, для дивня взагалі не випікали хлібинки, обмежившись гілочками, обплетеними тістом, запечених на спеціальних рогачиках і прикрашених квітами, колоссям, калиною, барвінком. Через дивень Молода дивилася на молодого. Коли печуть дивень, загадують, яке буде в Молодих життя. Вдашній – Молоді житимуть щасливо. Садовлячи його в піч, приспівували:

*Світи, жар, у печі ясно
Печись, дивень, красно
Гостям – на велике диво,
Молодим – на щастя,
На долю, на свою родину.
Печись, дивень, не схились, не пригори,
Молодим серця та й не зсуши!*

Судячи з тексту вірша «дивень» пов'язується зі словом «диво». «Диво», те саме, що «чудо», яке раніше мало значення «велетень». Тому і «велике диво» плодючості.

Птахи – основний тотем України-Русі. Згідно етнографічних джерел, у дохристиянський період наші пращури вважали, що саме птахами відлітають та переміщуються душі померлих родичів, тобто головний тотем України-Русі — птахи.

У «Слові о поесте к невежам...» є така згадка про традиційні вірування наших предків, пов'язані з днем, який зараз називають Чистий Четвер. З цього повчання ми дізнаємося, що у Чистий Четвер наші пращури готували для мертвих м'ясо, молоко і яйця, печиво, короваї, топили лазні, у Велику Суботу вживали молоко і масло, а четвергове м'ясо їли у Велику Неділю.

«Трапеза пропонувалась померлим, готувалась для навіїв. Тоді ж, у Чистий Четвер, для покійників топили лазню, вішали у лазні чохли і рушники для обтирання навій і піддавали пари (на піч ллють). На другий день на підлозі лазні, посипаній золою і попелом, знаходили сліди, схожі на курячий слід, вважаючи це безсумнівним доказом приходу покійників і говорили: „приходили до нас навії митися“. ...Поставлення мертвим м'яса, молока і яєць, безумовно, дуже давній звичай, це як і лазні для навій, залишок доісторичного культу предків.» ...У Чистий Четвер, коли вже стемніє, хазяйка бере глечик з молоком, тарілку з м'ясом і молоком, хлібець, сіль, і все це ставить в укромному місці у дворі, а ще краще на

самому даху. ...Згідно язичницьких уявлень нав'ї мають людський вигляд, але ноги у них пташині, схожі на журавлині. ...давній звичай вшанування мертвих, який виражався у готуванні для них трапези і лазні продовжував існувати і після прийняття християнства. У язичницьку епоху всі вірили, що приходили їсти і митися нав'ї; багато хто так вважав і у християнську епоху. ...

Отже, автор «Слова к невежам» зобразив нав'їв, любителів помитися та смачно поїсти і попиту – бродячими; народ і тепер вірить, що наші померлі родичі не ведуть осідлий спосіб життя: на зиму і осінь кудись йдуть, а повертаються до нас весною. У таке вірили і східні слов'яни".[18]

А йдуть померлі родичі до Вирію, щоб повернутися весною.

Згідно легенд, Вирій знаходиться за морем, або посеред моря на острові, на якому тічуть цілющі води, котрі зіцлюють від хвороб.

Коли восени журавлі відлітали у теплі краї, наші предки виходили на свої садиби, знімали шапки, піднімали вгору руки й говорили: «Із чужої стороньки повертайтесь додомоньку!». При цьому вони збирали жменьку землі в хустинку й тримали її до весни. А навесні, помітивши перших журавлів у небі, які поверталися з теплого краю, ту землю висипали з хустинки і закопували у полі чи в городі. Це означало, що буде добрий врожай.

Згідно українських легенд, журавлі відносять до Вирію душі померлих. Тому так і називали цих птахів. Люди журилися не тільки тому, що настають уже холодні часи, а й за своїми близькими, які померли. Адже їхні душі разом із птахами покидали рідну землю.

Журавлів радо зустрічали навесні. І називали їх «веселиками». Тому що з Вирію на своїх крилах вони приносять тепло і душі новонародженим. Якщо хтось назве цих птахів весною «журавлями», то буде журитися цілий рік. [25]

Варто згадати знамениту пісню-реквієм січових стрільців «Чуєш, брате мій... (Журавлі)», яка просякнута справжнім язичницьким духом.

Чуєш брате мій, товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком журавлі у вирій.
Приспів: Кличуть "Кру-кру-кру, в чужині умру,
Заки море перелечу, крилонька зітру крилонька зітру"
Мерехтить в очах безконечний шлях,
Гине-гине в сірій мряці слід по журавлях.

Поховальний обряд Давньої Русі. Спалення – спільний поховальний звичай русів. Померлих клали в човен, який спеціально робили, човен – на поміст, який «підтримували чотири соснових і березових стовпи, та підпалювали». Про існування такого обряду спалення у язичницьких руських племен засвідчує «Повість минулих літ»: «А коли хто помирав, творили тризну над ним, а потім вирубували велику колоду і клали на ту колоду мертвого і спалювали. Потім, зібравши кістки, вкладали в малу посудину і ставили при дорозі». І хоча йдеться про звичаї радимичів, в'ятичів і сіверян, тут з точністю зафіксовано поховальний обряд через спалення і полян. Адже в київських курганах знайдено сліди тризни, яку творили по смерті людини, і вогнищ, на яких спалювали мертвих, і посудин-урн, до яких збирали кістки спаленого. Археологічні дані (розкопки курганів полян та інших названих у літопису племен) лише уточнюють: посудина з прахом не залишалася на кургані, а ховалася під насипом, про що й свідчать знахідки.

Писемні пам'ятки зберегли нам важливі риси поховальних проводів. Літописи описують, як виносили тіло Володимира: вночі розібрали поміст між двома дерев'яними будівлями, загорнули тіло у килим і спустили лінвами на землю.

За етнографічними даними, мертвого іноді виносили й через вікно.

До речі, верхня колода даху називалася князем. З цим елементом даху пов'язаний зафіксований елемент язичницького обряду підважувати верхню колоду даху, на якій тримаються усі дошки, аби дати можливість душі вмираючого вийти з тіла.

За дослідженнями учених, «князьок» – це верхня колода даху, його гребінь, або «коньок», з яким, за етнографічними спостереженнями, пов'язане дуже давнє слов'янське повір'я про світ мертвих. (Згадайте про вищезгадану «ніч (князь) на коні» у замовляннях). Логічно, що цю верхню колоду з країв традиційно прикрашали головою коня або птаха. [5]

Кінь посідав головне місце серед тварин у давньоруському поховальному обряді.

«Житіє» Костянтина Муромського подає нам дуже давнє свідчення про особливості поховальних традицій русів. Деякі деталі такого обряду за «Житієм» виявляють пряму аналогію з українськими похованнями. Усі

вони - штучні нагромадження землі, насипані горбом над рівнем поверхні. Щодо орієнтації тіла умерлого обличчям на схід, то в «Житії» цей символ християнського поховання (на знак майбутнього воскресіння) протиставляється язичницькому, хоч і не вказується в чому полягає відмінність. У київських язичницьких некрополях зафіксована орієнтація небіжчика головою на захід [5].

При обряді вшануванні померлого прийнято виливати напій з рогу, бокалу через руку від себе. Так приноситься жертва нав'ям.

А таке пише Іван Огієнко у своїй праці "Дохристиянські вірування українського народу": "Напочатку предки наші довго вірували, що по смерті душа не розлучається з тілом, але позостається в ньому, тільки людина переходить до іншого, «того» світу, тому й клали до могили все, необхідне для життя. Але пізніше, проте, задовго ще до Християнства, постало нове розуміння: по смерті душа відділюється від тіла («пор. у «Слові»: «Віють душу от тіла»), яке гине, і живе окремим життям вічно, цебто, душа безсмертна, але вона їсть і п'є. Вдавнину було порівняння душі з перлиною, жемчужиною; так, у «Слові о полку Ігоревім» 1187 року Із'яслав «ізрони жемчужную душу»." (Порівняйте з китайським драконом Лунг, що ототожнюється з водою, який тримає у лапі перлину безсмерття).

"Людина вже здавна рівняла сон і смерть, і з них виводила собі розуміння душі. Сон — це тимчасовий відхід душі від тіла, це коротке спіткання з тим світом, тому в сні подається, щб станеться з людиною (а звідси постали віра в сні й гадання по снах). Відлетівши хвилю, душа вертається до тіла, і сон кінчається. А коли душа відлітає від тіла назавжди, настає смерть. Але смерть — це тільки довгий сон, — гаддя й медвідь засипають на довший час, на всю зиму, але весною пробуджуються; так само ластівки, посціплювавшись лапками, перебувають зиму в колодязях, річках, озерах, а на весну оживають.

Коли людина тяжко вмирає, й ангонія тягнеться довго, треба прискорити смерть, — очистити душі дорогу, щоб легше вийшла. Для цього роблять дірку в стіні, розбирають стріху, кладуть хворого на землю.

Народ уявляє собі душу, як пару, хмарину, дихання, дим, вітерець, або як пташку: голубка, зозуля, а то метелик, або бджола, мушка. На

початку, зараз по смерті душа вилітає з тіла й пробуває недалеко від свого дому аж до закінчення похоронного обряду. На перші три дні по смерті на вікні чи на столі ставиться посудинка з водою, щоб душа могла собі легко обмиватися, а то й пити, і навіть видно, як вода в посудині помалу убуває.

Місце душі в тілі точно не окреслене, але найчастіше вказується, що душа знаходиться на шиї, в ямці під Адамовим яблуком; відгомонам цього є в «Слові о полку Ігоревім» про вбитого Із'яслава, що він «ізрони жемчужну душу із храбра тіла чрес злато ожереліє». (Саме у цьому місці носили шийну гривню, яка також має сакральне значення. Символ розімкнутого круга, який прагне зімкнутися. А вчені з'ясували, що саме з горла починає коченіти тіло померлого.)

"Переселення (метампсихоза) душ відома й нашому народові. ... Відгомонам цього є багато мотивів по наших казках, напр., як душа царівни ховається в яйці, покладеному в осокорі, і коли яйце замінили й розбили, то царівна померла. Може душа переходити і в звірину або в рослину, тому не вбивай одинокої мушки зимою в хаті, — то може душа близьких твоїх родичів." [24].

Отже, сакральними і графічними аналогами перлини безсмерття є яйце (тому вінки на кладовищах яйцеподібної форми), овал, еліпс, коло, сфера.

Продовжуючи тему душі як дихання, варто згадати про первісні уявлення про душу у Гомера, які співпадають зі словами Огієнка.

Гомерівський "нус", звичайно, дуже часто позначає просто "свідомість", "індивідуальну особливість свідомості" і навіть таке мислення, яке зовсім далеке від чуттєвого сприйняття. Початкова фаза мислення, яку знає Гомер, абсолютно тотожна з чуттєвим відчуттям. Такі гомеровские вираження, як "мислити очима" або "мислити в діафрагмі", говорять самі за себе.

У подальшому, звичайно, відбувалася в тій чи іншій мірі диференціація розумового акту. Мислення, певною мірою, навіть ставало незалежним від емоційного стану людського організму. Тут можна навести такі приклади, у перетворених на свиней товаришів Одиссея "noos" залишається непорушним; зроблені Гефестом з металу служниці мають навіть "noos в діафрагмі"; Тіресія Персефона і після смерті дарувала "noos" в підземному світі; у пораненого Евріпіда, незважаючи на

рясний потік крові, зберігається "noos" непорушним. Але вже і в цих прикладах "noos", очевидно, розуміється не просто абстрактно, але і як самостійно діюча сила, і до того ж діюча чисто тілесно. Значить, в цих прикладах треба знаходити або прямо демонічне значення слова "noos" (демон з давн.-грец. δαίμων [даймон] «дух», «божество»), або залишок цього демонізму. Коли йдеться, що "noos" у Зевса "щільний", тут явно мається на увазі демонічне значення розуму.

Однак міфологічна абстракція настільки далеко зайшла у Гомера, що "розум" у нього найчастіше розуміється цілком позитивно і позначає собою настрої людей, індивідуальні особливості їх мислення або навіть просто вдачі. "Ноос" багатохитрісний у Одиссея, обережний у Пріама, розумний у Телемаха, багатоумний у Одиссея, справедливий у Каліпсо, жалюгідний іноді у Гектора, що не піддається рокам у Одиссея.

Дослідники вважають, що "ноос" пов'язаний з дієсловом "ρνεῖν", "дихати", тобто позначає, врешті-решт, не що інше, як дихання. Так, Персефона "вдунула" "ноос" в Тіресія, котрий вже знаходився в Аїді. Тому стає зрозумілим і те, чому свій "ноос" Гомер пов'язує з діафрагмою. Адже діафрагма - це грудобрюшна перешкода, тобто те, чим очеревина відділяється від грудей і що через це регулює собою подих по всьому організму. Якщо так, то тут перед нами вже, безсумнівно, залишок давно подоланого у Гомера фетишизму. Правда, наведені вище приклади цілком доводять, що Гомер, принаймні в пізніх частинах епічної творчості, далеко пішов за межі початкового фетишизму і відноситься до процесів мислення досить позитивно.

Порівняйте зі словами душа (дишати), дух (дихати). Дух - більш широке поняття, частина цілого всепроникного Ума. Іспустити дух - померти. Душа - це дух, який знаходиться в тілі, що живе, а значить дихає.

Отже, центровим питанням у основному міфі є поняття Ума-Діа, яке можна по-різному трактувати і називати, але суть від цього не змінюється.

Тобто з усього вищазгаданого про Янус-Діа-Нусс можна зробити висновок, що Діа - наскрізний (всепроникний) ум-теос-ідея, якого у подальшому Плантон відділив від матерії, наділивши окремим буттям, зробивши надприродним.

Міфологічно, Дій (Діа) - бог неба, який ллє на землю дощ, запліднюючи її, і таким чином низходить в матерію, щоб знову взійти вгору. Діа - сукупність умів усіх, хто був колись народжений, він же вселенський розум, який містить у собі усі знання, він же логос (анаграма голос, в грецькій мові голос=волос). Тому Волос, як і Пан, ототожнюється з музичним мистецтвом.

Є сенс згадувати і проводити паралелі з грецькою міфологією, бо жителі Європи різних племен мали схожі уявлення. Багато деталей забулися, але існувала спільна міфологічна логіка.

Так русичи клялися або Перуном, або Волосом, бо це справді одне й те саме. Волос владика (те саме, що античний Пан) породжується Перуном-блискавкою, і йому приносилися в жертву велика рогата худоба, як зазвичай це робилося для бога неба Юпітера/Урана/Діа. Правда знаходиться на поверхні, так грецьке слово "діавол" складається з двох слів «діа» і «волос». В українській мові саме від слова «волос» походять слова «влада», «воля», «волость», «володь». Отже, виходить Діа Володар, де володар-волос є титулом Діа. Саме титулом на кшталт Всевишній, а не ім'ям. Є і інші імена, наприклад Громник, Першопредок, Першонароджений, Годар.

Чорний і Білий Діви є втіленням сутність Дня (плодючість життя) та сутність Ночі (військова справа, захист, навії).

Чорний Дів дає знак перед початком бою і коли навії поруч із нами (у вигляді крука).

У етнографічних пам'ятках зберіглися наступні прокльони-побажання: «Щоб тебе чорний богъ убивъ», «щобъ на тебе дивъ пришовъ» [17].

У давньогрецькій міфології Кронос (пожираючий своїх дітей) був одним з найстарших титанів, у римській міфології Кронос ототожнюється з Сатурном. Зазвичай зображувався з косою. Образ Крона (Кронос) зберігся у нас у вигляді смерті з косою.

Що таке світло і що таке темрява? Світло – знання, усвідомлення, темрява - незнання. Але хіба світло може пізнавати саме себе? Світло пізнає темряву. Тобто темрява - це потенціальне знання, яке може бути пізнане. Кажуть "світло перемогло темряву". Але хіба можна в принципі побачити світло без темряви? Якби не було темряви - не було б світла.

Чорний. Гіпотетичний семантичний розвиток слова «чорний» пов'язують з "черта - знак, ознака", "проводити черту, лінію - дізнаватися, помічати, робити позначку, позначати". Черта між цим (білим, явленим) світом і Тим світом - світом мертвих. До речі, порівняйте дав.-грец. характер «черта, знак, прикмета» character - характерник-чарівник. Порівняйте "чертити" ("проводити лінію") і сербохорв. "Цртити" ("божитися", "заклинати", буквально "помічати, знати богів"), шанувати; форми "чара, чарка, чарьба, чарь, чаріть, чара" (зі значеннями "черта", "чертити") вживаються паралельно з аналогічними формами зі значенням "чаклунство, чаклувати, чарувати" (буквально "знання, знак, подавати знак, дізнаватися, вгадувати майбутнє"). І нарешті, литовське "вілкс-" (в словах "вілксне", "вілксте", "вілкстіне") зі значенням "волочити, тягнути, проводити межу".

Слова «чорт» і "чорний" є евфемістично замінними. О. Н. Трубаčov пише про етимологію слова "чорт": «Якобсон зближує, слідом за Швіцером, з черта, чертити; менш ймовірно зближення зі "скорий"».

Тобто чорт, чорний походять від черта, чертити, це те, що знаходиться за чертою, яка розділяє цей і Той світ. Тому стає зрозумілим, чому згідно сучасного українського тлумачного словника лісовика, гайовика, домовика, кутнього бога вважають синонімами слова чорт. Згадані персонажі є втіленнями наших предків, згідно анімістичного світобачення.

Поняття "чорний" завжди пов'язується з світом мертвих, військовою справою, захистом. В свою чергу "білий" співвідноситься з плодючістю, лікуванням, весіллям. Згідно давніх уявлень, білий і чорний не є антагоністами. Не може бути білого світу без чорного світу предків.

Під час свят приноситься жертва предкам певним способом: виливається трохи обрядового питва ВІД СЕБЕ, у Той Світ, на ту сторону від черти.

Ніч. У свідомості язичника ніч, інакше — вечір, смерк — охоронці людини, замикачі зла (намов, ненависті), що видно по текстах українських замовляннянь. У цьому разюча несхожість фольклорно-язичницької ночі з ніччю в надрах пізнішого християнського, а згодом і літературно-романтичного світосприймання. Там ніч якраз «відмикає», випускає на волю ворожі людині сили й стихії, є сотонінським часом,

коли панують біси. Здавна, у дохристиянський час язичницька ніч — час не «слихий», а лише особливо «дійовий», особливо магічний. Логічно, що християнство переосмислило символіку ночі в негативний бік, оскільки саме у нічний час навії-берегині мають найбільшу силу.

Стихийний атрибут ночі у архаїчних українських замовляннях кінь: "ніч (вечір) сидить на коні". "Вечір на коні" активна і одночасно заспокійлива сила, що впорядковує: "Ніч темна, ніч тишна, сидиш ти на коні буланому, замикаєш ти комори, дворці і хлівці", "Смерку, смерку! Замикаєш ти засіки і башти - замкни моїм ворогам роти..." [4]

Перунова роса. Для архаїко-міфологічного світу кров — це справді «зовсім особливий сік» (Й.-В. Гете). В українських замовляннях частотно вона не просто переважає, а разуче переважає всі інші речовини. У «Волхв Сила» вона теж дуже часто згадується, і саме у сакральному значенні. Кров має численні атрибути (що для архаїки завжди є вказівкою на сакральність предмета). Кров замовлянь — буйна, червона, але може бути чорна, люта, вона буває не лише людською, а й трав'яною і водяною, це означає, що стародавні люди зближували кров з усяким «соком життя», «волоگو життя». Вона ж пов'язана з чорним каменем і «червоним світом», тобто з найбільш священними символами.

У замовляннях читаємо: «де сонце ходить, там кров знімається, де сонце заходить, там кров запікається». Не зважаючи на зв'язок крові з мотивами боротьби за життя людини, загоєння ран і так далі, кров не несе життєтворної функції безпосередньо. Найбільше уваги у замовляннях приділяється крові, пущеній зброєю, запалену, кров, що тече з ран. Кров вкрай важлива й дорогоцінна, у замовляннях вона зближується з поняттям вогню. Вода в Україні-Руси не протиставляється вогню, як наприклад у Вавилоні.

Староукраїнське слово крѣ(в) має спільний корінь зі словом крѣница (джерело води) [16, т. 1, С. 517, 519]. А криниці завжди були культовими предметами у Русі-Україні. Вода (варіант — молоко) поряд з кров'ю і вогнем наповнює міфологічні три ріки, які згадуються в українських замовляннях і тим самим також зближується з світом навіїв: «а инии кѣ колодеземъ приносяще (жертвенних зарізаних кур) молятся и в водоу мечють [1, т. II, С. 33].

Білий. Колір плодючості, весілля, лікування.

Походить від праслов'ян. *běľъ, від якого виникли: ст.- лов'ян. бѣль, укр. білий, болг. бял, сербохорв. биѡ, бијѣла, словенськ. běl, чеськ. bílý, польск. biały, в.-луж., н.-луж. běły. Споріднені др.-інд. bhālam «блиск», bhāti «світити, сяяти», греч. λεφίσεται «явитися» (від φαίω з *φάω),

πέφρη ἑφάνη (Гесіхій), лит. boiúoti «відливати білим, біліти», латишськ. bāls «блідий», лит. balas «білий», греч. φαλός λευκός (Гесіхій), φάλιος «світлий, білий», кимрськ. bal «білолиций», алб. ballë «лоб», др.-исл. bál «огонь», далі лит. balà «болото», báltas «білий».

За англословною Вікіпедією φαλός походить від праіндоевропейського *bʰel-. Sanskrit □□□ (bhāla, “splendour”), Old Armenian բալ (bal, “fog”) and Old English bæl (English bale). Прикметник: білий.

Порівняйте з етимологією слова фалос: др.-грец. φαλλός походить від праіндоевроп. *bʰel- «розбухати, надуватися».

Отже, поняття «білий світ» означає явлений світ. Згадаймо Ігдрасіль, який виливає з себе білу вологу.

Час. У слов'ян було відсутнє поняття приреченості, фатальності, натомість мало місце відчуття руху, мінливості часу.

У звичаєвих суспільствах уявлення про час було пов'язане не з лінійним напрямком часу (з минулого через сьогодні в майбутнє), а з його кругообертанням. Тіжд у германських народів (англ. tide) позначає морський приплив, погоду; оскільки ár (англ. year, нім. Jahr) означав "урожай", то і це слово явно вказувало на періодичну повторюваність. Староруське слово "веремья" утворено від тієї ж основи, що й слово «вертати, веретено»; первісне значення - "те, що обертається".

Обертання як перехід одного в інше, тобто перетворення. В латині vertor - "обертатися, крутитися", а й - "змінюватися, перетворюватися" (versis ad prospera fatis - "коли доля посміхнулася" [букв.: "повернулася"]); verito - "повертати", а й - "звертати", "тлумачити". "Час, - пише середньовічний мислитель Гонорій Августодунський, - не що інше, як зміна (череда) речей (подій)" (vicissitudo rerum) (De Imagine Mundi, II, 1-3).

На думку філософа Прокла, час не подібний прямій лінії, безмежно триваючої в обох напрямках. Воно рухається по колу. Його протікання влаштовано так, що кінець з'єднується з початком, а тому час нескінченний.

Цю точку зору поділяв і Платон. Йому навіть вдалося розрахувати, що тривалість «великого року», тобто одного кільцевого циклу веремії, дорівнює тридцяти шести тисячам років.

Сьогодні ми знаємо, що це не так. Але дана помилка не заважає нам погодитися з іншим висновком мислителя. Платон вірно передбачив, що

людина не відчуває час сам по собі і що поняття про цю категорію виникло завдяки спостереженням за постійними змінами оточуючого нас світу. Тобто час відчувається нами тому, що існує рух.

Отже, якщо немає руху, то немає і часу. І тоді нам не варто думати про те, в якому ж напрямку він тече.

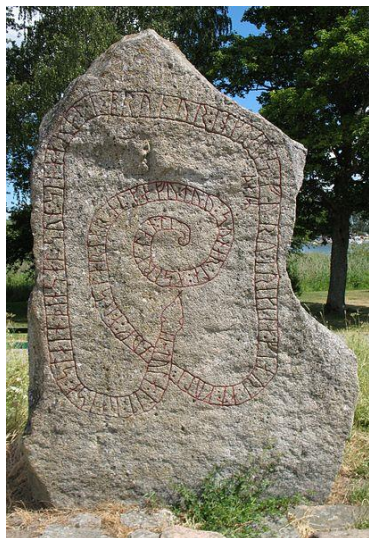
Таке рішення даного питання запропонував відомий в давнину любитель парадоксів Зенон Елейський, який заявив, що ніякого руху в світі не існує. На підтвердження своєї гіпотези він висловив припущення, що дійшло до нас в переказі Аристотеля.

Як ми уявляємо собі політ стріли? Її рух - це зміна положення в просторі. Летюча стріла в різний час знаходиться в різних місцях. Але ж ми живемо миттями. Значить, в будь-яку визначену мить стріла знаходиться в певному, єдиному положенні. Вона присутня в даному місці точно так, як якщо б вона лежала тут завжди. А значить, вважав Зенон, її аж ніяк не можна відрізнити від іншої стріли, яка дійсно може знаходитися в даному місці. А якщо не можна відрізнити рухому стрілу від нерухомої, то ніякого руху не існує.

Цей висновок викликав великі суперечки в науковому світі. Навіть сучасні вчені так і не можуть однозначно визначити своє ставлення як до самого Зенона, так і до його теорій.

Але яким би не було ставлення до теорій Зенона, цього філософа потрібно подякувати вже за те, що він змусив вчених пильніше вдивлятися в навколишній світ, поставив питання, які зачіпали за живе, і дозволив просунути науку далі. А вона, в свою чергу, дала відповіді на багато питань, в тому числі і на питання про те, як рухається час - по колу або по прямій.

Аристотель, який назвав Зенона першим діалектиком, в стилі

діалектики і відповів на це питання. Він об'єднав коло і пряму, отримавши спіраль. Правда, Аристотель не пропонував свій винахід в якості нового способу часу. Але спіраль з'єднує воедино те, що раніше здавалося несумісним, що протиставлялося один одному, коли говорили про наочне уявлення часу.

Таким чином, наука про час отримала новий образ, фізичне тлумачення якого належало знайти послідовникам античних мислителів.

У звичаєвих суспільствах історична перспектива сприймалася по-іншому, ніж зараз. Минуле населялося образами, які тісно нашаровуються, як би одночасно, у язичників не було властивого монотеїстам відчуття поступального руху людства, його розвитку, змін. Талановитий письменник Плутарх сміливо видав "порівняльні" біографії: він брав римського діяча і елліна, аж ніяк не бентежачись, що герої обраної пари розділені декількома сторіччями. Плутарх ставився до епох, в які жили його герої, так само, як людина нашого дня до періоду, скажімо, переважання ящерів на Землі і до періоду їх вимирання. Для Плутарха, для його сучасників та тих, які жили пізніше, Сонце сходило і заходило, розгойдуючись над одвічно нерухомою Землею, подібно маятнику на постійній осі: вперед-назад, вперед-назад. Видиме очима людини переконувало її в нерухомості часу. Навіть зараз в басейні Середземного моря збереглося багато пам'яток стародавніх культур. Якість їх - техніка споруди, досконалість форм та інше - не тільки не було нижче рівня VI століття, але часом і перевершувало його. Подібні спостереження без формулювань, наочно, доводили людям VI століття, що руху часу ніби й немає. Про те ж говорили письмові та усні перекази, більша частина яких нам невідома. А такі відомі як біблія, переконують читача в необхідності чекати, щоб повернутися до вихідного місця - в рай з його очевидною непорушністю закінченої досконалості. Порвавши з циклізмом язичницького світогляду, християнство сприйняло зі Старого заповіту переживання часу як есхатологічного процесу, напруженого очікування великої події, яке дозволяє історію, - пришествя месії. Однак, розділяючи старозаповітний есхатологізм, новозавітне вчення переробило це подання і висунуло абсолютно нове поняття часу. Християнське усвідомлення часу спирається на три визначальні моменти - початок,

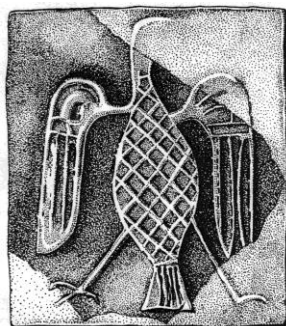
кульмінацію і завершення життя роду людського. Час стає лінійним і незворотним. Язичницьке уявлення про поступальний рух часу відкидалося і священним писанням християн, і філософією Платона. Християни пам'ятали обіцянки про Страшний суд, який, припинивши земне життя, зробить непотрібною "видимий" всесвіт. Іудеї сподівалися на Месію, швидке пришествя якого теж завершиться спокоєм.

Птахи – основний тотем України-Русі.

Згідно етнографічних джерел, у дохристиянський період наші пращури вважали, що саме птахами відлітають та переміщуються душі померлих родичів, тобто головний тотем України-Русі — птахи.

Це прадавнє знання збереглося і у пам'яті сучасних українців: немовлят приносить лелека; під пісню «Пливе кача» проводжали героїв Небесної Сотні, ще раніше українських бійців у останній путь проводжали під знамениту пісню-реквієм «Журавлі (Чуєш, брате мій...)».

У обох згаданих піснях присутній образ води – традиційний символ долучення померлого до сонму навій. Саме водну стихію треба подолати померлому, щоб перейти з одного стану у інший. Раніше замість сьогоденної домовини небіжчика клали у човен, а човен спалювали.

У «Слові о постє к невежам...» є така згадка про традиційні вірування наших предків, пов'язані з днем, який зараз називають Чистий Четвер. З цього повчання ми дізнаємося, що у Чистий Четвер наші пращури готували для мертвих м'ясо, молоко і яйця, печиво, короваї, топили лазні, у Велику Суботу вживали молоко і масло, а четвергове м'ясо їли у Велику Неділю.

«Трапеза пропонувалась померлим, готувалась для навійів. Тоді ж, у Чистий Четвер, для покійників топили лазню, вішали у лазні чохла і рушники для обтирання навій і піддавали пари (на піч ллють). На другий день на підлозі лазні, посипаній золою і попелом,

знаходили сліди, схожі на курячий слід, вважаючи це безсумнівним доказом приходу покійників і говорили: „приходили до нас навії митися“. ...Поставлення мертвим м'яса, молока і яєць, безумовно, дуже давній звичай, це як і лазні для навій, залишок доісторичного культу предків.» ...У Чистий Четвер, коли вже стемніє, хазяйка бере глечик з молоком, тарілку з м'ясом і молоком, хлібець, сіль, і все це ставить в укромному місці у дворі, а ще краще на самому даху. ...Згідно язичницьких уявлень навії мають людський вигляд, але ноги у них пташині, схожі на журавлині. ...давній звичай вшанування мертвих, який виражався у готуванні для них трапези і лазні продовжував існувати і після прийняття християнства. У язичницьку епоху всі вірили, що приходили їсти і митися навії; багато хто так вважав і у християнську епоху. ...

Отже, автор «Слова к невежам» зобразив навіїв, любителів помитися та смачно поїсти і попиту – бродячими; народ і тепер вірить, що наші померлі родичі не ведуть осідлий спосіб життя: на зиму і осінь кудись йдуть, а повертаються до нас весною. У таке вірили і східні слов'яни".[18] Саме з цим останнім згаданим віруванням, що походить ще з тотемістично-анімістичного періоду, пов'язане уявлення про пташині (журавлині) ноги навій. Вони журавлями відлітають восени, щоб весною повернутися на Великдень (який у язичників був чітко прив'язаний до весняного рівнодення). Тут ще простежуються зв'язок з яйцями, які традиційно до цього часу їдять на могилах на Великдень, або приносять шкаралупу. Їжу для навій ставили на дах, як для птахів. До 21 березня повертаються перелітні птахи, що знаменує собою початок аграрних робіт

та продовження колообігу життя — культ предків і аграрні культу є єдиним і нерозривним цілим.

Зображення навіїв. Як же ж зазвичай у побуті зображували навій? Їх зображення християни-фальсифікатори заховали під кодовою назвою «сірини». Ці

*Золота колта з перегородчастою емаллю
XI - XIII ст.*

таємничі «сірини», які за логікою повинні мати атрибути водоплавних, мають лапи сухопутних, а не водоплавних птахів, крапки на тілі, паростки. Тобто зв'язок зображеної пташки з водою є сумнівним і надуманим. Київські мистецтвознавці при характеристиці цих зображень ще вживають назву «птахи, що приносять щастя».

Найбільш вражаючі зображення птахів зустрічаються на славетних київських золотих колтах з перегородчастою емаллю. Саме так наші пращури зображували навій, душі померлих.

Колта має форму копита. В центрі знаходиться птах. Не випадково колта має саме вигляд копита з пороменями, бо однією з найкультивіших тварин на Русі був кінь. Також кінь є стихійним атрибутом ночі, а значить і світу навій. Кінь ототожнюється з завитком. Такими завитками прикрашають бубен.

Птахи. Різні птахи (півні, гуси, качки) зустрічаються на фібулах і вишивках. Домінує серед них образ півня, що пов'язано із його зв'язком з охорончим світом навій. Головна функція півня — виразно магічна. Він «п'є» час: визначає межі нічного, «дійового» часу доби — від опівночі до ранкової зорі. Звідси походять і кольорові атрибути півня замовлянь: чорний — нічний, опівнічний; сірий — досвітній; червоний — ранкової зорі; білий — сонячного саява. Тому, належачи до групи домашніх птахів з погляду сучасної буденної логіки міфологічно і

*Монета знайдена на території
Західної Європи*

магічно півень до неї не входить. Сакральна функція півня — це бути вартовим «правильного», космічного, а не хаотичного часу (отже, й світобудови). Недаремно в українських замовляннях світ хвороб і уроків описується як світ, «де півні не співають»: часової впорядкованості в ньому нема [4]. Півня найчастіше приносили в жертву. Як повідомляє Лев Диякон, воїни Святослава після поховання загиблих побратимів занурювали у хвилі Дунаю живих півнів. Приносили їх у жертву й на острові Хортиця.

Якщо ми звернемося до українських народних казок, то великого значення в українських казках набуває образ великого птаха — грифа, орла, коршуна, яструба. Він має здатність у кігтях чи на крилах переносити людину в потойбіччя (інше царство, винести на недосяжну скелю чи на далекий морський острів). Часто для того, щоб птах переніс героя в інше царство, той мусить зашити себе в шкіру тварин (як це робили з покійниками). У казці «Коли має бути чоловік щасливим» головного героя зашивають у шкіру вбитого коня, після чого «раптом із високої скляної гори злетів страшний птах — такий великий, як сам кінь, а, може, ще й більший. Він схопив убитого коня, у котрому був зашитий коціш, і полетів знову на скляну гору. Там розірвав пазурами здобич і з кінського черева випав чоловік». Головний герой казки «Яйце-райце» вигодовує м'ясом пораненого орла, який згодом допомагає своєму рятівникові. Особливого значення цей мотив набуває в образі Жар-птиці («Про Жар-птицю»). Образ зближується з образом Сімаргла, Фенікса. У казці цей птах здатен виконувати будь-які завдання.

Ворон в українському світобаченні та замовляннях супроводжується атрибутами особливої священності, первісності: «крутою горою», морем, конем. «На синьому морі, на камені ворон сидить, лапами розгрібає, хвостом розмітає, пристріт одганяє». Ворон давній і універсальний міфознак, вороняча атрибутика в шаманських вбраннях, воронячі зображення в шаманській ритуальній практиці, постійна присутність ворона (крука) в філософії народів Європи свідчать про виняткову стародавність цього міфологічного героя.

В пізніших епічних піснях та баладах ворон постійно фігурує в ситуації «воронячого бенкету»: розтинання мертвого тіла, що становило колись частину жрецького обряду. Поїдання частин тіла жертви є ритуальним: життєва сила, взята у жертви, врятовується від зникнення у небутті. Саме це робить ворон у міфі: таким чином, він — магічний жрець, який вершить головний світовий ритуал. Сідаючи на мертвого, випиваючи кров, тобто знищуючи життя, він його продовжує. Аналогічно в замовлянні: сідаючи на коня, ворон зупиняє кров, отже, також продовжує життя.

Таким чином, ворон — не «поганий», і не «добрий». А ось пізніший образ сокола — є образом птаха уже поляризованого світу.

Щоденне вшанування предків другою обідньою стравою. У «Слові нѣкоего христіянина и ревнителя по правой вѣрѣ» автор засуджує змішування християнських молитов з язичницькими моліннями, а саме залишання «лише кутїи» (обідньої другої трапези) на столі, щоб предки вночі поїли. Досьогодні збереглося поняття обідньої першої і другої страви, на поминальних обідах стоїть куття, але зміст цього звичаю забутий. [1, т II, С. 39]. Тобто другу обідню страву здавна називали кутєю та ставили суто для нав'їв.

Подібне щоденне вшанування навій створює міцний безперервний зв'язок між предками і нащадками та забезпечує живих нащадків захистом. Крила Сімаргла, що є втіленням охоронної сили усіх навій, у вигляді хмари, покривають нас, захищаючи від ворогів.

Сорочина і культ предків. Філологи вважають, що слово «сорочина» походить від слова «сорок». У «Слові Григорія» багато разів із засудженням згадується сорочинський жрець та сорочина, «сорочинські книги», «народження сорочини». З цього документа ми дізнаємося, що з культом сорочини пов'язаний культ Рода, Рожаниць, Берегинь, Упирів (згадайте вираз «народився у сорочці»). Містична сорочина створюється з сили сімейних навій у перші 40 днів після смерті родича.

Досі в Україні традиційними є ляні сорочки. Ляні сорочки надягали і сорочинські жерці. У Плутарха ми знаходимо згадку про те, що жерці льон носять через колір, який він випускає під час цвітіння і який блакиттю подібний повітрю, навколишньому світу.

Льон народжується з безсмертної землі, виробляє їстівне насіння і поставляє простий і чистий одяг; одяг з льону придатний для будь-якої пори та є неодмінною частиною ритуальних дій.

Язичницьке мистецтво. Епоху Київської Русі в історії мистецтва прийнято обмежувати Х - початком XII ст., залишаючи за її хронологічними межами етап виникнення політично незалежних князівств. Але, як відомо, Київ і в цей час не втрачає значення культурного центру. Тому правомірно говорити про мистецтво Київської

Русі рубежу XII-XIII ст. і трактувати його відповідно до даних пам'ятників, систематизацію яких ще не можна вважати закінченою.

Коли заходить мова про мистецтво стародавнього Києва, незмінно згадуються величні споруди XI ст. з їх розкішним пластичним і мальовничим декором, «несучим відблиски досягнень Константинополя». «Руські майстри в ролі візантійських учнів» - цей штамп настільки в'ївся

жирною плямою в сторінки історії, що нерідко впадає в очі перш, ніж встигнеш вчитатися в рівні ділові рядки розповіді. Але чи справді Київська Русь жила тільки тим, що їй милостиво жалувала Візантія? Для того щоб погодитися з можливістю такого явища, треба визнати існування на Русі цілих колоній грецьких художників і ремісників, які посилено насаджували свою творчість. Для субсидування їх діяльності, проте, знадобилися б кошти, які у багато разів перевершують виділені Петром I на утримання іноземних фахівців.

Вивчення конкретного матеріалу між тим показує, що теза про візантійське засилля - не більше ніж міф. Твори візантійського художнього імпорту на Русі надто нечисленні. Якщо ще врахувати, що активність в загальному процесі розвитку мистецтва визначала творчість насамперед місцевих майстрів, то роль заїжджих візантійців виявиться не такою вже всеосяжною, як до наших днів прийнято її представляти на Заході. [7]

Для дослідників художньої спадщини Русі великий інтерес представляє оформлення Остромирового євангелія, яке було написано менш ніж через 70 років після прийняття християнства на Русі. Досконалість художнього оформлення рукопису свідчить про те, що

орнаментальне та прикладне мистецтво були вельми добре розвинені в язичницьку епоху, причому представляли собою самобутній слов'янський стиль, що мав набагато більше спільного з Західною Європою, ніж з Візантією.

Заставки на початку тексту і окремих глав традиційні для манускриптів того часу, так писали книги й у Візантії, і в скрипторіях Західної Європи. Однак декоративні елементи мають великий розмір, набагато більший, ніж зазвичай буває у візантійських рукописах.

Основний мотив орнаментів - «пелюстковий», відрізки стебел і пелюстки квітів, що поєднуються в різноманітних комбінаціях, також традиційний для Візантії. Але в ініціалах книги і орнаментах з'являються мотиви, цілком чужі візантійському мистецтву.

Мініатюри «Остромирова євангелія» близькі до славетних київських перегородчастих емалей. Це підкреслюється ще й тим, що лінії в зображенні виконані золотом. Великі ініціали прикрашені вигадливим орнаментом, фігурами химерних чудовиськ.

У композицію багатьох заголовних букв вписані великі маски, або «личини». Всі вони - дуже великі по відношенню до величини букви, округлі, повнотілі, рум'яні.

Личини мають різко визначену характерність і гостроту поглядів, і

Керамічна плитка з Галича. XII ст

зображення подібних масок абсолютно не властиве для візантійських і грецьких манускриптів.

Настільки великих і ретельно виконаних масок немає і в латинських ілюмінованих манускриптах.

Більш знайомими виглядають звірині мотиви в орнаментах - собакоподібні голови, пташині вухаті (або без вух)

голови. У Візантійській традиції такі образи вважаються чудовиськами, тривожними і небезпечними, їх старанно уникали.

Зате подібні зображення звичні для європейського мистецтва. Вражає схожість цих мотивів, як і самої слов'янської «плетінки», з кьольтськими орнаментами, орнаментами вікінгів.

Якщо проаналізувати оформлення заголовних букв, то більшість з них - це суто рослинний орнамент. У першій половині книги велика кількість варіантних зображень білолицего місяця і красного сонця.

Поряд з ними зображуються голови птахів, сімарглів - головні образи навіїв.

Вражають голова вродливої жінки з енергійним профілем, дуже далеким від церковної благо чинності, кремезний старець з довгими вусами.

Сучасних дослідників вражає збіг мотивів прикладного мистецтва у людей, що живуть в різних частинах Європи. Точно можна сказати, що візантійському декору такі елементи чужі, і поєднання в одній книзі вкрай незвично.

В оздобленні давньоруських храмів X – XI ст. значну роль відіграє різьбярство.

До другої половини XI ст. в розкішному різьбярстві повністю були відсутні антропоморфні мотиви. Давньоруські скульптори – «кам'яносечці» розробляли орнаментальний та зооморфний рельєф. Це важливий момент, саме для етнічних домонотеїстичних релігій характерна зооморфність. Так міфологія скандинавів стала антропоморфною набагато раніше, ніж у нас, бо вони раніше стали християнами, раніше розпочався період, у Китаї, який зберіг споконвічну міфологію, зооморфність збереглася до цього часу. Гальковський зазначає, що мислення жителів міст відрізнялося від мислення селян, тому у містах релігійні уявлення набували антропоморфних рис, а ось у віддалених місцях, де тотально панував родовий устрій переважав культ предків із збереженням зооморфності [10, т. I, С. 3].

Князівські палаци на Русі прикрашали світськими сюжетами, про це є згадка у візантійського письменника Микити Хоніата про розпис Ярослава Осмомисла в Галичі, де перебував у XII ст. Андронік Комнін:

«Живопис показував кінські перегони, полювання з собаками, крики птахів, валування собак, гонитву за оленями, цькування зайців, пронизаного списом кабана та пораненого зубра».

шиферні плити
з Софійського собору
в Києві

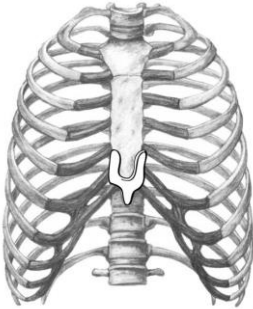

Хтось вбачає у зображенні птаха на плитах Софійського собору геральдичність, але на крилах птаха розміщені традиційні язичницькі паростки, на геральдичному зображенні подібне не роблять.

Центр. Центр із найдавніших часів осмислювався як осереддя повновладності та чаклунства. Тому золотими в українських замовляннях стають центральні предмети і персонажі: дуб, чудовні яблуня і груша — його аналоги, гніздо, крісlechko. Це важливий момент: саме маючи втілення на Землі, серединному місці, маючи тіло, ми маємо абсолютну владу змінювати себе, змінювати світ, тобто маємо повновладдя, усю повноту Розуму. Після смерті тіла існування відбувається в іншому інертному повторюванному стані: хто воював — той продовжує воювати, хто ловив рибу — продовжує робити це і після своєї смерті. Причому повинний бути зв'язок з кровним

нащадком.

Тризуб

Зараз багато спекуляцій на тему тризуба, але надуманість трактовок стає очевидною при згадці про форму тризуба, яка була до Володимира Хрестителя, до християнства. А був тризуб підковоподібної форми, без центральної лінії (тризуб з печатки Святослава Ігоровича, до 972 р.). У «Волхв Силі» цей знак називається «підкова золотих

коней Дажьбожих», що горить денно і нічно на нашому тілі, навіть коли Дажьбог спочиває. Пам'ять народу пам'ятає, що підкова — знак щастя і удачі.

Найсильніший знак пов'язаний з ніччю і який цілодобово поєднує нас з Дажьбогом-сонячним диском з одного боку та навіями - з іншого. У «Волхв Силі» він також називається «знак поступу Перунового». У третій

частині «Волхв Сили», яка була написана у XVII сторіччі, цей знак вже стає близьким до забобонів.

Цей знак у нашій груді є ключем для входження у специфічний транс, який давня ісласька книга «Круг земний» називає «станом берсерка». Давні руси, скандинави і германці перед боєм входили у особливий змінений стан свідомості. Берсерки, навіть кинувши щити, з неймовірною люттю могли атакувати ворогів, чим жахали противників. Слово «берсерк» походить від слова «bear» ведмідь, саме у ведмежих шкурах воювали скандинави. Але не може бути ніякого «стану берсерка» без містичної захисної сорочки, створеної з сили сімейних навій. У стані бойового збудження ми відчуваємо, як цей знак на наших грудях пече, ніби вогонь.

Взаємозв'язок Перуна і Даждьбога (по аналогії Зевса і Геліоса). 20 липня (день Перуна) греки присвячували одночасно Зевсу і Геліосу.

Чому одна з назв підкови коней Даждьбожих - "зірка Перуна", і є знаком Перуна? Всі знають про Геліоса на колісниці. У образі колісниці є смисл. Громовий знак і є колесом цієї колісниці! Про це якось не задумуються. Чому громовий знак виглядає так, а не інакше? Усі варіанти коловрата (який так полюбляють неоязичники) є варіантами громового знаку. Так, є зв'язок з сонцем, але це все знаки Перуна. Головний атрибут Перуна – безперервний рух (Перун приходить, йде у «Волхв Сила»). Саме Перун задає рух Даждьбогу, тому громовий знак – колесо колісниці Даждьбога.

«Хтонічність». Надзвичайно популярне сьогодні слово, яке ліплять до усього підряд. Християни демонізували та подали як смішне і примітивне справжні дохристиянські архаїчні уявлення про світ, потім вчені у кабінетах вигадали слово «хтонічні боги». Цей термін «хтонічний» дав можливість залишити за демонізованими спотвореними християнами

язичницькими міфологемами негативний християнський зміст та узаконити його.

Згадаємо змальованого Гоголем смішного рогатого чорта з копитами, який вночі залітав через димохід у оселю.

Роги, копита, ніч, чорний... Традиційно саме біля печі ставили тарілки з їжею для нав'їв.

Варто зазначити, що в Україні замість слова «чорт» вживалося і вживається в основному слово «дідько». Так в казці «Як дядько чорта дурив і діжку грошей від нього здобув» мужик дурив чорта, стверджуючи, що плете сітки, щоб «дідьків ловити». Згодом вони влаштували між собою змагання: хто кого сильніший. У діалогах між іншим чорт звертається до мужика називаючи його «небожем»: «Е, небоже, ти мені дві дірки зробиш...». Слово «дідько», яке співзвучне зі словами «дід», «дядько» вказує на те, що у дохристиянський час «дідько» (чорт у християнський час) сприймався як образ родича. У «Слові св. Григорія про те, як язичники кланялись ідолам і треби їм клали» згадується «потвореніє тѣмного бѣса» [1, С. 32]. (Нагадаю, що бѣсами християни називали навій.)

Звернемося до українського синонімічного словника. Отже, у ньому синоніми слова «чорт» - БІС, ЧОРТЯКА *розм.*, ГАСПИД [АСПИД]*розм.*, ГАСПИДЯКА *лідсил. розм.*, ДІДЬКО *розм.*, КУЦАК *розм.*, КУЦІЙ *розм.*, КУЦАН *розм.*, КУЦЬ *розм.*, АНТІПКО *діал.*, АРІДНИК *діал.*, МОЛЬФАР [МОЛФАР] *діал.*, АНЦІХРИСТ [АНТІХРИСТ] *заст.*, БЕНЕРЯ *заст.*; ДЕМОН, ГЕМОН (в античній міфології); ДИЯВОЛ, САТАНА (вища істота серед тих, хто втілює в собі зло); ЛУЦІПЕР [ЛЮЦІПЕР], ЛЮЦІФЕР (володар пекла і зла); ПЕКЕЛЬНИК (злий дух, що живе в пеклі); ЛУКАВІЙ, НЕЧІСТИЙ, НЕЧІСТА СИЛА, НЕЧІСТИЙ ДУХ, ЗЛИЙ ДУХ, ЛИХІЙ ДУХ, ДУХ ТЬМИ [ПТЬМІ], ДУХ ТЕМНОТІ, ДУХ МЛИ, ЛИХІЙ, ЧОРНИЙ, ЧОРНА СИЛА, ВРАГ *заст.*, ПРОКЛЯТИЙ *рідше* (уживається перев. в розмовно-побутовій мові як евфемізм з метою уникнути вживання слів "чорт", "диявол"); ДОМОВІК, ДОМОВІЙ, ХОВАНЕЦЬ *діал.* (той, що живе в домі); ВОДЯНІК, ВОДЯНИЙ *рідше*, Т ОЙ, ЩО ГРЄБЛІ РВЕ *розм.* (той, що живе в озерах, річках тощо); АНЦІБОЛОТ *діал.*, АНЦІБОЛ *діал.*,

АНЦІБОЛОТНИК *dial.*, БОЛОТЯНИК *dial.* (той, що живе в болоті); ЛІСОВІК, ЛІСОВІЙ, ЩЕЗНИК, ГАЙОВІК, ЛІСУН *заст.*, ПОЛІСУН *заст.* (той, що живе в лісі); ОЧЕРЕТЯНИК (той, що живе в очереті); ПОЛЬОВІЙ (той, що живе в полі).

Отже цікава виходить картина страшний чорт, найстрашніше, що можна собі уявити, – це домовик, лісовик, водяник, гайовик, той, що греблі рве. Нагадаю, що згідно українського тлумачного словника «кутній бог» - те саме, що домовик. Але домовик - це також і чорт. Значить чорта вшановували як бога?

Словом «чорт»/біс християни закрили поняття «навії», збірний образ наших предків, які, згідно анімістичний уявлень, знаходяться повсюдно – у гаях, озерах, лісі, хаті тощо.

Язичники не були вегетаріанцями. Зважаючи на зміст повчань проти язичництва, українські народні казки, очевидним є факт відсутності традиції вегетаріанства на Русі. Навпаки, під час язичницьких святкувань на столі завжди повинні бути присутніми м'ясо, яйця, молоко. У казках герої їдять багато м'яса, щоб здолати ворога.

Про традицію їсти м'ясо за часів Святослава: "князю Святославу възрaстшю и възмужавшю, нача вои совкупляти многи и храбры, и лёгко ходя, аки пардусъ, войны многи творяше. Ходя возъ по собѣ не возяше, ни котла, ни мясь варя, но потонку изрѣзавъ конину ли, звѣрину ли или говядину на углех испекъ ядыше, ни шатра имяше, но подъкладъ постлавъ и сѣдло в головахъ; тако же и прочии вои его вси бяху. И постылаше къ странамъ, глаголя: "Хочу на вы ити!"

Так само і у наших двоюрідних братів скандинавів (троє братів - Перун, Один і Вотан) вживання м'яса, а саме конини, було культовим, а ось конунг, прийнявши християнство, відмовлявся від вживання м'яса. Про язичників і конунга християнина читаємо у "Круг Землі" наприклад таке: "на наступний день, коли сідали за столи, бонди насіли на конунга, кажучи, що він повинен з'їсти конини. Конунг рішуче відмовився. Тоді вони попросили його надпити варева з конини. Але він відмовився. Тоді вони попросили його з'їсти жиру з цього варева. Але він відмовився і від цього. Тут бонди стали тіснити його. Але Сігурд ярл сказав, що він їх помирить, і велів бондами заспокоїтися. Він попросив конунга роззвяти

рот над дужкою котла, на якій осів пар від варива з конини, так що дужка була жирна.

Тоді конунг підійшов до котла, поклав хустку на його дужку і роззявив рот над нею. Потім він повернувся на свій престол. Але ніхто не залишився задоволений."

Щодо слова «князь»

Це слово традиційно мало дуже широке значення позначаючи верхівку чогось та священнослужителя. Так "князь" був вершиною земського улаштування.

У давній Русі не існувало прошарку жерців. Старший у роду був у той же час і жерцем. Князь як голова народу особисто проводив обряди [10, т I, С. 5].

Ідея "права" на князювання єдиного роду почала насаджуватися родом кагана Володимира Малковича (Хрестителя). І схоже, що, крім них, ніхто і не вів себе від Рюрика. У всякому разі, в "Слові о полку Ігоревім" легендарним родоначальником руських князів визнається Троян, а головний герой - Ігор Святославич - названий його "онуком", тобто нащадком.

Князь і володіння. Розуміння способів вживання слова "володіння" дає нам "Повість временних літ". Під пером літописця це слово означало щось інше, ніж пізніше феодальне або князівське володіння. В слов'янській мові не випадково (так само, як в кьольтській) одним словом позначалася і земля, і управління на ній: влада (волесть). "Володіння" в цьому сенсі не означало ні панування, ні власності. Це була форма почесного і дохідного, але все ж таки обов'язку. На практиці, звичайно, власники прагнули стати і панами і власниками. Проте княжий уділ ніколи не зливався з державним володінням. Та й в рамках домена власність князя обмежувалася. Не випадково, коли в середині XIX століття в переддень селянської реформи виникло питання, кому належить земля, ясної відповіді на нього ніхто не міг дати.

Для Київської Русі монархізм не є традиційним, бо за свідченнями візантійського літописця Прокопія Кесарійського, слов'яни здавна не управлялися однією людиною і жили в демократії (народовладді).

Придушення демократії і послідовне нав'язування автократії почалося з хрещенням Русі і продовжується сьогодні.

Традиційна слов'янська форма управління державою. Стародавня Русь була державою відпочатку багатоетнічною, а тому неминуче в рамках її поєднувалися різні форми управління. Слов'янська форма була найбільш поширеною і стійкою, і вона в кінцевому рахунку проглядається пізніше в умовах феодальної роздробленості. У балтів і угро-фінів складається подібна ж форма, причому значною мірою це, мабуть, було наслідком слов'янського впливу. Справа в тому, що у тих і інших ще не був чітко налагоджений племінний рівень організації, а розрізнені місцеві громади (територіальні або родові) включалися в систему, привнесену слов'янськими колоністами.

Слов'янський тип соціально-політичного устрою був заснований на вікових традиціях. Письмова історія застає слов'ян з чітко діючою організацією управління. До IX століття слов'янські "племена", "землі", "князівства" займали величезні території, що перевищували землі більшості європейських королівств. По суті, це були держави афінського типу.

«Повість временних літ» зберегла деякі дані про організацію управління в древлянській землі. На чолі стоїть князь, і князівська влада є тут давньою, традиційною. У всякому разі, древлянські послы, які прийшли до Ольги, протиставляють "добрих" древлянських князів "руському" князю Ігорю як правителів, стурбованих не просто збором данини, а й процвітанням землі. Древляни обробляють ниви, пасуть стада, а "тримають землю", тобто управляють нею, "кращі люди", які, проте, за підтвердженням прав повинні звертатися до "землі". Зрештою саме "земля" і направляє їх як послів до Ольги.

Міста (городища) зазвичай служили адміністративними центрами племен і місцем укриття околиць сільського населення в разі зовнішньої небезпеки. Спочатку добровільно, а потім і з примусу сільська округа забезпечувала місто необхідними продуктами і брала участь в будівництві оборонних споруд.

Відомості про Київ кінця X століття уточнюють типову картину. Населення міста і, мабуть, також і сільської округи ділилося на десятки,

сотні, іноді також півсотні і півтисячі. У місті вершиною такої адміністрації був тисячний. Але існувала тут і рада старійшин - "старці градні", які здійснювали керівництво народним зібранням - Віче, а також стежили за виконанням прийнятих рішень.

Якщо ми звернемося до "Повісті временних літ", то у автора літопису на першому місці - поняття "земля". "Руська земля", "Деревська земля", пізніше також "Новгородська" і "Суздальська земля". Не рід, не плем'я і не князь. Саме поняття "племені" в цьому випадку має теж не кровноспоріднене, а територіально-історичне значення, тобто має на увазі не кровних родичів, а людей, об'єднаних загальною територіальною організацією.

Древній київський літописець підняв питання про початок князівської влади в Києві. Але принципове значення надавалося йому лише тому, що хтось оскаржував князівську гідність Кия і його наступників, як і князівську гідність правителів окремих земель. Очевидно, сам літописець ставив вище владу, що йде від землі, порівняно з тією, яка лягає на землю ззовні, будь вона "своя" або "чужа".

Київський літописець не надто полюбляв княжу владу. Для нього вона була лише вершиною земського улаштування, а про її спадковий характер він говорить лише тому, що хтось оскаржував права місцевої київської династії. Взагалі це дуже суттєво, що київські князі не можуть навіть і похвалитися старовинністю свого роду: нема перед ким. Між тим в Західній Європі, де титулуванню надавалося особливо велике значення, руські князі незмінно називаються "королями", тоді як, скажімо, польські князі лише "герцогами". Адам Бременський і Гельмольд спеціально зазначають, що у західних слов'ян "королів" мають тільки руяни (руси) з острова Рюген.

Володимир традиційний родоплемінного поділ Русі замінив територіальним, тим самим знищивши народовладдя. Церква боролася «з пережитками дофеодальної старовини», «сформувало усвідомлення святості посланої богом великокнязівської влади» [8]. Так християнство зробило русів рабами.

У «Повісті временних літ» літописець пише про те, що в гридниці Володимира йшли бенкети, на які вільно могли приходити "бояре и гриди,

и соцкие, и десяцкие, и нарочитые мужи, при князе и без князя". Тут вже немає простоліуду, але представники народу ще є, і князь зацікавлений в залученні їх на свою сторону [10].

Якщо ми звернемося до українських казок, то в них князь не має якогось надзвичайного статусу. Наприклад, казка про Кирила Кожум'яку: "А коло Києва оселився змії, і кожен рік посилали йому молоду дівчину або парубка. Ото прийшла черга вже й до дочки самого князя. Робити нічого, адже городяни віддавали своїх дітей, треба і йому віддати." Далі по казці Кирило не хоче допомагати князю, тому що він порвав шкі, через те, що його відволікли його посланці. Його благають на колінах, та він поступається тільки вмовлянням малих дітей. Тобто, у давніх українських казках, які зберегли давнє традиційне бачення устрою суспільства і держави, князь - звичайний член громади, а не феодал, який відчуває свою зверхність над "простими" людьми.

Взірцем справжньої демократії стала Запорізька Січ, далі – УПА.

Як не дивно, але продовжувачами демократичних українських традицій стали також і махнівці, яких ми знаємо як анархістів, але які виступали за справжню соціальну справедливість і побудову справедливої демократичної вертикалі влади з низу вгору.

Маніфест махнівців 1919 р. «Шлях до волі» звучить сучасно і актуально: «На ваших очах революція перепробувала всякі партії й всі влади від крайньої правої до крайньої лівої.

На Україні ви зазнали ще владу чужеземців, владу гетьмана й Петлюри.

Скажіть-же, чи зуміла хоть одна партія, хоть одна влада урегулювати господарське життя й довести революцію до щасливого кінця?

Ви самі скажете: ні, не зуміла!

Всі партії й всі влади виявили себе одинаково безсилими в розв'язуванні господарського питання й громадського будування.

Так буде завше до того часу, до якого працівники будуть віддавати владу над собою політичним партіям або окремим особам.

Вся біда, все зле в тому що одні люди прагнуть чи знаходять необхідним взяти до своїх рук політичну владу, а другі охоче й покірливо віддають їм цю владу над собою. Ніяка політична партія, ніяка політична

державна влада не може утворити й закріпити економічне (господарське) життя; ніяка влада не в силах відбудувати зруйноване виробництво, утворить суспільну організацію труда, привести до громадського спокою й задоволення.

Ви самі бачили, товариші, що партія й влада більшовиків-комуністів виявилась безсилою в ділі громадсько-господарського будування. Замість того вона зрадливо знов відкрила широкий шлях ворогам революції й підготувала новий ґрунт для реакції. Збита комуністами з певного шляху, революція опинилась в безпорадному стані й потоптавшись на місці, повернула назад.

Отже ми, вільні повстанці-махновці, перш всього говорим вам:

Товариші селяне й робітники! Товариші працюючі!

Треба напружити всі сили, щоб вирятувати революцію з безпорадного стану, допомогти рушити їй знову вперед й вивести на рівний шлях, бо інакше все загине.

Є тільки один спосіб зробити це. Необхідно відцуратись від всякої влади й братись за будування нового життя на підставі вільної безвладної (а не владної), безпартійної, економічної (а не політичної) об'єднуючої з низу (а не зверху) організації працюючих, робітників та селян.

Як це зробити? Як улаштувати життя без влади?

Товариші! Адже-ж ви самі відповіли всьому світу на це питання ще в березні 1917 р. Ви утворили тоді величезну сіть ваших трудових організацій: професійні спілки, фабричні й заводські комітети, сільські організації, армійські організації, нарешті, саме головне, - ради.

Ви висунули ці організації, запевне, як безпартійні трудові організації ділового й правдивого устрою й вільного життя.

Політична партія комуністів-більшовиків своєю боротьбою за владу збила ці організації з вірного шляху, скалічила, зіпсувала, й, в решті решт, згубила їх у корню. Партія підмінила вільну економічну працю цих організацій, безсилою працею своєї влади й своїх державних урядовців...».

Якими ж зрозумілими ці слова є у контексті сьогоднішніх подій в Україні, у контексті Революції Гідності! Є у нас, як і тоді, і контрреволюція, і безсила праця влади і держурядовців.

Майдан 2 – це приклад з новітньої історії, коли українці знову стихійно організували традиційне для України-Русі самоуправління, але знову, як і сто років тому, не довели революцію до кінця, узурпатори влади, чужеземці все спотворили.

Тут варто провести ще одну паралель з давньою історією. Чому сьогодні не вдається завершити революцію? Як і тисячу років тому народ придушується найманцями влади. Першим внутрішнім окупантом у нашій історії став хозарин Володимир (Хреститель), який хрестив Київську Русь вогнем і кров'ю, усі не згодні з християнством прости вбивалися військом найманців, кидалися ними у річку слідом за ідолами. Зараз роль найманців узурпаторів влади грає добре вдягнене, укомплектоване і озброєне 300-тисячне поліцейське військо, яке робить те саме: саджаючи у тюрми патріотів, викрадаючи їх, вбиваючи. Неукраїнці при владі – головна проблема України-Руси починаючи з часу хрещення.

Ідоли. Люди мають потребу у символах-фетішах. Це вірно навіть для атеїстів, бо коли немає фетішу, який є символом мети - немає і особливого сенсу у житті, що і приводить до деградації суспільства та виродження. Наші предки виготовляли дерев'яні образи, які уособлюють собою сімейних Навіїв та загальноплемених Навіїв. До сьогодні збереглися народи, які продовжують робити образи своїх померлих родичів та тримати їх у найпочеснішому місці в оселі (а можна обмежитися і фотографіями). Українцям теж вже час відновити цю стародавню традицію, і розпочати варто з власної оселі.

Для язичників, які притримуються традиційних дохристиянських уявлень про світ, логічним і природним є наявність у оселі домашніх ідолів.

В принципі, немає сенсу робити ідола для окремого сімейного родича - кожний із нас несе частку і Розум усіх попередніх предків, тож і розділення на конкретні особистості є дуже умовним. Навіть слово "нав'ї" - множинний іменник і у однині ніколи не вживається

Часто ідолів вкривали червоною фарбою – кольором крові, звідси і походить «красний кут», де знаходилися домашні ідоли, потім їх замінили християнськими іконами. У повчаннях проти язичництва згадується "кутній бог" – це ідол, який уособлює у собі усіх Навій, що походять від нашого першопращура Рода та його синів Перуна, Вотана і Одіна.

Імовірно, саме з кутнім богом пов'язана традиція ставити дітей, які зробили щось нехороше у куток, для такої собі розмови з предками.

Цікаво, що у тлумачному словнику поняття "кутній бог" пояснюється одним єдиним словом - "домовик". Щодо Збруцького ідола, він вибивається з традиційного стандарту. Можливо, він був зроблений представниками асимільованого племені, яке жило на території Русі. Знаходили ж руські ідоли з традиційними для кочових народів капелюхами та рисами обличчя. Тож обмежувати тему ідолів Збруцьким та робити його якимсь загальноприйнятим стандартом є нерозумним.

Приклад сучасного домашнього ідола, присвяченого Перуну.

Космотворчі явища, які називають «богами».

Сварог. Є уособлюєнням сили, яка надає вогню форми і через форму з(с)варює-з'єднує небо і землю.

На основі сучасного слововиробництва слово Сварог може бути пояснене наступним чином. Корінь слова вар-ъ, що означає 1) кипіння (вар-єво), зварена страва, вар-ка страви або вар-єня; 2) сонячна спека (сонце варом варить); 3) розтоплена суміш із смоли і воску для виготовлення дратви, ниток, які використовуються для шиття чоботів. За допомогою приставки утворюється слово с-вар. У сучасній мові іменник свар не вживається, а є слово сварка, тобто з'єднання, спаювання або скоювання шляхом накаливання на вогні двох предметів. Давнє слово «свара» означало суперечку, спор; спочатку ці слова означали також з'єднання, зіштовхування протилежних сторін. Дієслово «зварити» (староруське «сварить») значить приготувати на вогні їжу; є і інше значення «з(с)варити» значить зкувати (викувати), зв'язати. Наприклад «коваль сварил підкову». Суфікс *og* вказує на предмет [1, С. 18-19]. Отже Сварог означає створення, надання форми і зіштовхування, з'єднання з чимось. *swa* от Proto-Germanic **swa*, **swē* ("so"), от Proto-Indo-European **swē* (self - сам), **swō* and Proto-Indo-European **se*.

Від *swē* у балто-слов'ян:

Latvian: *atsvabināt*, *svabads*

Slavic: **svoboda* / **sveboda* (свобода)

*swed-yo-s (from abl. *swét/ *swéd свет? цвет/цвітіння) (якщо подивитися сучасне пояснення етимології слова Швеція, воно тупикове, логічніше вивести з *swa, *swē) В латині рог - це угол, який утворюється з'єднанням двох ліній. В українській мові "рог" також має значення "угол". Таким чином приходимо до рогу достатку (self - самодостатність).

У білорусів "вирий" те саме, що і "клин" перельотних птахів. Клин - це те саме, що і угол, рог.

"Вырай — у беларускай міфалогіі цудоўная мясціна, куды на зіму адлятаюць птушкі і куды ляцяць душы памерлых. Таксама «выраем» зваўся «клін» птушак, што ляцяць у цёплыя краі. Лічылася, што чалавек, які пабачыў вырай, будзе шчаслівы ўвесь год." (Вікіпедія) Отже бачення выраю-клину птахів, які летять у теплі краї, приносить щастя.

У «Слово св. Григорія про те, як язичники кланялись ідолам і треби їм клали» згадується наступна традиція: «водять невѣстоу на воду даюче замоуж, и чашю пиять бѣсомъ (пам'ятаємо, що так християни називали Навіїв), и кольца мечють в воду и поясы». Каблучка – вже замкнене коло, пояси – те, що можна замкнути, утворивши коло.

А з приводу того, що у якихось хроніках Сварог названий батьком Даждбога, так і це спрощення правда, оскільки усі видимі нам форми включаючи сонце, людей, тварин тощо є вогнем, а уся різноманітність форм «кується» космічною силою-«ковалем», яку ми називаємо Сварог. Це було розглянуто у главі «Про причини речей».

Перун. Слово «Перун» походить від кореня пар-п(ь)ер і суфікса –ун і означає «гром, блискавка, громовий удар». Литовське дієслово ragėti (тепер. час ragiu) означає виробляти за допомогою теплоти, висиджувати, породжувати, творити. Слово це знаходиться у рідстві з лат. ragio та староруським парити, висиджувати яйця; парунья – квочка. Українське слово пара, парити (про томне спекотне повітря перед грозою), прѣтъ; парунъ - спека. Вважають, що від цього кореня походять дві форми: одна дійсна – Пер-ун, тобто виробник, творець; друга – парубок (парень), тобто вироблений, народжений, син.

За білоруськими уявленнями, Перун носить у лівій руці носить колчан стріл, а у правій лук. Перун роз'їждає по небу у вогняній колісниці (колесо колісниці – громовий знак) і кидає з вогняного лука стріли-блискавки.

Слово Перун нам не доводиться чути у сучасній мові, але є слово перти використовується і зараз. За сучасним слововживанням перти значить: 1. повільно насуватися, лізти, напирати (куди лізеш, куди преш?), 2. запліднюватися, спариватися, звідти пара – двоє, пара – теплота. 3. мити, прати, власне колотити білизну на річці валіком; праска.

Від слова перти походить слово пара – випаровування; у спекотний день від сирої землі помітно для ока піднімається пара, випаровування. Дієслово парити означає одночасно піддавати впливу тепла і вологи, парити, паритися, спарювати тварин. По литовськи ка rareгу? – кого вона народила? За давньослов'янською мовою перу – я вдаряю, Перун, очевидно, той, хто вдаряє. Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що Перун пов'язаний з грозовою хмарию, що швидко насувається на землю, яка несе у собі дощ і запліднює землю. Відомо, що врожай у нас залежить від кількості дощу, який випадає влітку і восени. Чим більше теплих дощів, від дій яких земля париться, тобто стає сирою і вологою, тим краще і врожай. Хмара несе з собою не один дощ, з неї в'ється сліпуча, вражаюча блискавка, з хмари лунає грім. В контексті цього стає зрозумілим, чому перехрещені блискавки (свастикою) є частиною знака Купала.

Перун є як уособленням родючості, так і військової справи. Тому він також зображується з рогом достатку у одній руці, та зброєю у іншій.

Згадаймо, що в грецькій міфології Зевс - батько Пана/Гермеса (він же Діа/Дів/Дій), і тому вони не мисляться один без одного, як не буває грозової хмари, що несе дощ, без блискавки-перуна. У греків Діа і Зевс сприймаються як одне і те саме Δίας Ζεύς.

При перекладі античних текстів ім'я Зевса замінювали Перуном.

Хорс. На важливість образу Хорса вказує згадка про його «дітей» на початку «Волхв Сила», де описується замикання кола: «Сварожичи золоті очі відкривають, з дітьми Хорса у весну граючи».

Слово «хорс» означає «кінь» (порівняйте з horse). Фаміцин: «Спочатку зооморфічною формою вранішнього та весняного сонця (зародження нового) були кінь та кінська голова. Поєднання образу сонця з образом коня властиве багатьом народам [15]. Грецьке слово «хорос» означає коло.

У «Бесіді трьох святих» Перун і Хорс названі «двома ангелами блискавки».

Зазвичай у писемних джерелах при перерахуванні богів після Перуна відразу стоїть Хорс. Але У Начальному літописі імена стоять у такому порядку: «поставил (Владимир) Перуна, Хр̑са, Дажбога».

Автор «Слова о полку Ігоревім» повідомляє про князя Всеслава, що він «прерыскаше», - тобто перебігав, пересікав шлях великому Хорсу. Отже тут відмічається рух, шлях сонця. А відомо, що сонце піднімаючись на сході і опускаючись на заході, описує ніби коло. Грецьке «хорос» саме і означає коло. Згадайте, що круглий підсвічник, який знаходився у давнину у храмах під самим куполом називався «хорос», означаючи небесний схил, круг [1, С. 24-25].

З Вирію, в якому завжди весна, починається і закінчується Хорс-круг, по якому щоденно рухається Даждьбог - сонячний диск. Тому Хорс ототожнюється з весною. "Рай, ірій, вирій був місцем пробутку Сонця — Хорса. Він лежить за морем, або посеред моря на острові. Сюди приходить Сонце, відбувши свою денну подорож. Тут царює вічне літо, цвіте вічна зелень, сюди ховається зимою все життя природи і прилітають птахи. Тут переховується насіння, приношене на землю. Тут перебувають душі предків і душі людей, ще ненароджених" [25].

Згадаймо хороводи, який пов'язаний із вшануванням Хорса. Перш за все хоровод - це круг. Судячи з контекстів вживання цього слова, Хорс – це не зовсім сонце, а шлях (коло), по якому безперервно рухається сонце. Саме атрибут руху (колесо колісниць Даждьбожої – громовий знак) міг зближувати у сприйнятті християн Перуна і Хорса. Хорс – це коло, по якому рухається сонце.

Хорос-круг як символ замикання кола, що створюється парою наречених. Символ пов'язаний з весною, весіллям, народженням нового життя, і все це освячується предками, котрі знаходяться у Вирію, де перебувають також душі ще ненароджених, і які весною приносять з Вирію журавлі.

З грецької статті присвяченої хорós - хорós - це танець - форма художньо-атлетичного вираження, яка, як

правило, відноситься до руху тіла, зазвичай ритмічного та музично послідовного.

χορός του Ησαΐα - танець Ісаї (для одруження): Молоді кружляють навколо Сент-Банку під час релігійного весільного ритуалу. Як тільки ви вступите в танець, ви будете танцювати: коли хтось щось починає, доходить до кінця, або щось, що не обертається і має бути завершено, оскільки іншого рішення немає. Хорос те саме, що Танець Діоніса.

Дажьбог.

Це слово складене, утворене з наказової форми слова даждь – від дати, дам, давати, той, що дає, і бог – благополуччя, багатство (багатство), благодать. Це ім'я дослівно означає – наділяй, давай достаток, багатство. А тому Дажьбог тотожно податель багатства, благополуччя. Дійсно, усе багатство, достаток землероба-слов'янина залежало від животворного світла і тепла сонячних променів. Визнаючи правильність трактовки імені

від наказової форми даждь, Фамінцин вказує, що все ж залишається незрозумілим зникнення звука д: чому і в джерелах, що збереглися, пишуть Дажьбог, а не Дажьбог [17].

Дажьбога можна порівняти з єгипетським Атоном – сонячним диском. Атон зображувався у вигляді сонячного диска з променями, які закінчувалися кистями рук, що тримають знак життя анх. Ра - сонячне світло (у нас Світовид).

В принципі ідол Святовида може включати в себе і поняття сонячного світла, подібно до єгипетського Ра (або грецького Апполона), який кожний день перемагає змія, котрий після перемоги над ним лопається, виливаючи з себе води. На голові Ра - круг, на якому лежить змія.

Світовид. Слово складене зі староукраїнського «свет» і «видимость», «вид». У «Волхв Сила» наведений знак спільний для Дажьбога, Хорса,

Світовида. Даждьбог – сонячний диск, Хорс – коло, по якому рухається сонце, Світовид – це сонячне проміння-світло, завдяки якому ростуть рослини, існують тваїснує життя. Святкується восени, коли вже зібрані плоди сонячних променів.

Грецький аналог Світовида – Аполлон, один з найшановніших грецьких богів (зображувався з кучерявим волоссям – таким уявлялося сонячне проміння). На горі Афон будували храми, присвячені Зевсу і Аполону, і називали їх Афон, вважається, що з цією горою пов'язано більше легенд, ніж з Олімпом.

Існують зображення Аполлона з ящіркою, яка повзе ввєрх по дереву. Сучасники називають його «Аполлон-ящеровбивця» (460 р. до н.е.).

Вбиваючи Піфона-змія, Аполлон випустив або 100 стріл, чи 1000.

На кожен дев'ятий рік (тобто раз в 8 років) в Дельфах відзначали свято Септера. Нашадками Піфона були змії, що жили в священному гаю Аполлона в Епірі.

Піфон пов'язується з числами 7 і 9.

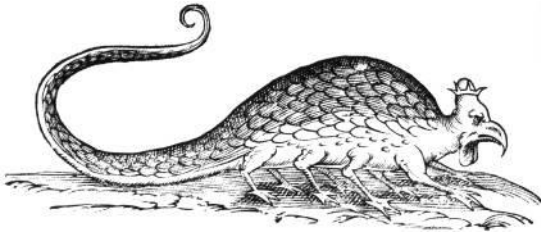
В християнстві Аполлон видозмінився на Георгія Переможця, який списом-промінням пронзає дракона.

Коли хмара лопається водами, народжується світ – «білий світ», осяяний сонячними променями.

Скоріше усього гора Афон є могилою Годара, бо вона міцно асоціювалася з водою, владою над усіма водами. У період македоно-перських воєн Олександр Македонський, натхнений своїми військовими успіхами, виношував ідеї створення різного роду монументів для увічнення подвигів своєї переможної армії. Знаючи про це і бажаючи завоювати прихильність царя, молодий архітектор на ім'я Дейнократ, запропонував висікти з гори Афон величезну статую. За повідомленням Вітрувія, Дейнократ так описав свою ідею Олександрю: «... Я склав проект зробити з гори Афон статую у вигляді чоловіка, в лівій руці якого б знаходилося укріплене місто, а в правій - чаша, що вбирає воду усіх потоків гори, щоб з неї вона витікала в море ...».

Тему Аполона і піфона можна продовжити образом Василиска. Василиск (від грец. Βᾰσϊλίσκος - царьок; також лат. Basiliscus, regulus, англ. Basilisk, cockatrice) - істота, яка згадується в різних джерелах.

У «Природній історії» Плінія Старшого василіск - змія, наділена міфічними рисами. В інших джерелах - міфічний жаклиивий змій. Зокрема, лужичани вважали, що василіск - півень з крилами дракона і хвостом ящірки.

Опис василиска як міфічної істоти присутній в «Природній історії» Плінія Старшого (I століття н. е.), Написаної, в тому числі, на основі праць грецьких істориків і хроністів. Згідно з ним, василіск мешкає в околицях Кіренаїка, його довжина до 30 см, з білою плямою на голові, що нагадує діадему. Деякі енциклопедії кінця XIX століття приписували Плінію відсутні у нього слова, що змій жовтого кольору і має нарости на голові. Від шипіння василіска тікають всі змії. Пересувається звиваючись не як інші змії, а піднімаючи догори свою середню частину. Має здатність вбивати не тільки отрутою, а й поглядом, запахом, спалює траву і ламає каміння. Лукан, який писав в ті ж роки, що і Пліній, вважав, що василіск з'явився з крові убитої Горгони Медузи, теж володіє поглядом, що перетворює на камінь.

Плінію вторить Гай Юлій Солін в III столітті, проте з невеликими відмінностями: довжина змії близько 15 см, пляма у вигляді білої пов'язки, не згадує смертельний погляд, а тільки крайню отруйність отрути і запаху. Його сучасник Геліодор писав про василіска, який одним своїм диханням і поглядом сушить і губить все, що йому попадається.

Пліній писав про легенду, що одного разу вершник вдарив василіска списом, але отрута потікла вздовж древка і вбила вершника і навіть коня. Схожий сюжет зустрічається в поемі Лукана про те як василіск вбиває

загін воїнів, але один з воїнів рятується, відсікаючи собі руку заражену отрутою Василіска, яка потекла по спису.

Починаючи з II століття н. е. пішло повір'я, що василіск гине від крику півня, і тому радилося носити цих тварин в клітці.

З очей і крові гадюк нібито можна було виготовляти різні амулети і зілля.

Урей на лобі маски Тутанхамона. «Ієрогліфіка» IV століття н. е. оповідає, що єгиптяни мали ієрогліф зі змією, яку називали «уреем», що по-грецьки означало «василіск», і він позначав «вічність». Єгиптяни вірили, що змія цього виду безсмертна, диханням вона здатна вбити будь-яку іншу істоту, її зображували над головами богів. Цей ієрогліф зображав Сонце і богиню-кобру Уаджит - покровительку Нижнього Єгипту. Золота фігурка урея кріпилася на лобі фараонів як частина царського головного убору.

23 квітня у християн є свято присвячене Юрію, інший народний варіант вимови Урай. Зрозуміло, що не було ніякого Георгія переможця змія, а було свято Світоvida-Апполона, який пронзає списом дощову хмару, що і породжує білий світ. На свято Урая за легендою знаходили зміїну білу шкіру, яка дарувала удачу, здоров'я її власнику.

Тему зміє-півня можна продовжити Абракасасом.

Ім'я і зображення Абракасаса часто зустрічаються на гемах і амулетах: істота з людським тулубом і півнячою головою, замість ніг - дві змії. В руках Абракасас тримає меч і щит.

Церковники боролися з єресю гнівними відповідями і їдкими глузуваннями. Епіфаній уїдливі помічав, що єресіархи намагаються «діяти на уяву недосвідчених жадливими іменуваннями варварським складанням цих найменувань», - він мав на увазі звання Абракасас. Його ім'я складено з семи грецьких букв (а

магічне число 7 символізує загальну ідею Всесвіту). Всі грецькі літери мали числове значення; сума значень букв, що входять в слово Абракасас ($\alpha=1 \times 3$, $\beta=2$, $\rho=100$, $\xi=60$, $\zeta=200$), становила число 365, відповідне числу днів в році (космогонічний еквівалент «світового часу»).

У II столітті християнська церква перемогла єресі, але в середні віки Абракасас знову став досить відомий: його зображення як талісман було прийнято алхіміками, які носили на грудях медальйони з людинопівнезмієм.

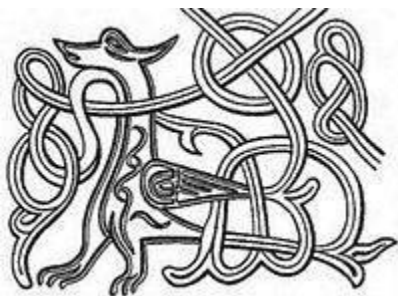
Ярило. Зважаючи на те, що ярилинні ігрища припадали на різні дні, а в основному на той самий час, можна вважати, що це пізній варіант Купала. У цей день також стрибали через вогнище, у Білорусі мав місце образ русалки. Перша документальна згадка про Ярилу датується 1763 р., про нього згадав задонський житель м. Воронежа. Можливо, Ярило потрапив до нас з Російської імперії, де святкування Ярили-Костроми є традиційним та пов'язується з фінським впливом. Припущення про тотожність святкувань Ярила-Купала-Костроми висловив Гальковський [1, т. I, С.42].

Коляда. День, коли сонячний день починає збільшуватися. З цього часу починається новий річний цикл.

У 1760 році був арештований 72-річний уродженець Кунгурского повіту Пермської губернії селянин Артемій Сакалов, за те, що тлумачив сни, «Коляду кликав». Було встановлено, що з шести названих в «Синописі» Інокентія Гізеля ідолів (книга видана у 1674) Артемій Сакалов вшановував принаймні чотирьох: Перуна, Вихора, Коляду, Змія Хоботистого.[19]

Волос. Для носіїв української мови слово «волоський» є тотожним слову «грецький», тобто воно сприймається як слово іншомовного походження (волоське вино, волоський горіх). Слово Волос (владика) є титулом бога неба і дощу Діа/Дія/Діва. В грецькій мові слово «волос» виводять з грецького слова, яке означає «закидати сітку» (риболовну), в Греції є порт з назвою Волос. Слово безпосередньо пов'язане з водою. В грецькій мові волос=голос (порівняйте з voice).

Сімаргл. Для вчених залишається найтаємничішим персонажем у язичницькій картині світу. Згадується у «Волхв Сила»: «Сімаргл – кіт лише зовнішністю своєю. У лапах він кіт. Але у тілі Тигром є крилатим, який владу має над живим, смерті які не мають, у грудях яких зірка Перуна горить (одна з назв архаїчного дохристиянського «тризуба»)). Бо

смерть відводячи від нав'ївих, він Рода і Рожаниць силою наділяє».

Перун сакральню дуже важливий, але Сімаргл – найважливіший для нашого повсякденного життя. Він охоплює і представляє усіх Нав'їв Минулого, Майбутнього, Сьогодення і Вічного.

Сімаргл подібен до азіатського Сімурга, як сакральним смислом так і зовнішнім виглядом. До появи авраамічних релігій різні народи Євразії мали схожі уявлення про світ, у деяких державах Азії знак Сімаргла і сьогодні залишається культовим та

використовується на державному рівні. Отже, Сімург перекладається як «верхівник», «птах з верхівки гори\дерева», вважається царем усіх птахів і одночасно покровителем людських колективів та сторожем потойбіччя.

Якщо додати сюди ще тотемістичні уявлення багатьох народів світу про те, що померлі предки відлітають птахами, все стає зрозумілим. Один з варіантів зображення нашого Сімаргла – це вухатий чорний грифон, з аналогічним до звіроподібного варіанту зображенням хвоста.

Цікавою є легенда пов'язана з Сімургом: згідно неї Сімург живе 700 років, а потім, коли його син підростає, кидається у вогонь, Сімургом стає син. Вчені помітили співзвучність цієї легенди з легендою про Фенікса, птаха, який живе 500 років, а потім кидається у вогонь, і Феніксом стає його син. У чому глибинний сенс цих легенд? У наслідуванні та продовженні Розуму попередніх поколінь. У цьому ключовому моменті ми теж бачимо схожість уявлень про нерозривну єдність Нав'їв: Навії Сьогодення йдуть, стаючи Навіями Минулого і поступаючись місцем Навіям Майбутнього, які є продовженням попередніх Навій.

Купала.

В ніч на 21-23 червня народ плясав під музику і пісні, стрибали через палаючі вогнища, а на зорі вмивалися і купалися у воді. Вогонь, сонце і вода – це найголовніші речі, які потрібні для колообігу життя.

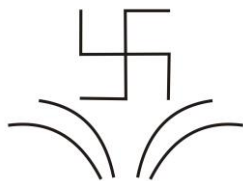
Купала – день святкування поєднання води, що здавна ототожнюється зі світом мертвих, але одночасно з життям і безсмертям, і управляючої сили Перуна. У річку пускають колесо-громовий знак – символ безперервного руху Перуна.

У джерелах, в яких згадується Купайло, слово «Купала» відносилось то до вогнища, то до місця, де відбувалося ігрище, а частіше усього означає день, в який відбувалося ігрище.

Я погоджуюся з думкою Н. Н. Велецької, яка вважала, що стрибок через вогнище на Купайло символізує долучення до предків, принесення їм себе у жертву. В Густинському літописі про цей звичай сказано: «через оныи огонь прескакують оному бесу жертву себе приносяще». Ці дії подібні до принесення себе у жертву вогню заради народження свого продовження. Порівняйте з Сімургом-Феніксом. Таким чином через символічне принесення жертви собою навіям молоді парубки і дівчата отримують благословення вогню на продовження роду.

У «Волхв Сила» наводиться знак Купайла.

Важливим атрибутом свята є папороть.

У стародавній книзі «Волхв Сила» згадується «цвіт Купайла», який шукають серед папоротей. Не квітку папороті, не на папороті, а саме «серед папоротей». Сучасні українці про народження дитини жартома кажуть «знайшли у капусті» (очевидно, у народній пам'яті збереглося напівстерте відлуння прадавньої традиції, коли десь дитину таки «знаходили»), насправді раніше «знаходили серед папоротей».

Людина, у тому вигляд як вона є, - це результат багатьох мільйонів років еволюції родів рослин, тварин. Якби не було їх, і ми були б іншими, або ж нас взагалі не було.

У ланцюжку еволюції життя на планеті Земля папороті займають особливе місце, оскільки саме рід папоротей першим винайшов чоловічі і жіночі статеві клітини.

Коли на Землі ще не було ні хвойних, ні квіткових рослин, жили на світі деревовидні папороті, які вперше почали розмножуватися не спорами, як усі інші, а насінням, і стали першими голонасінними

рослинами. Насіннєві папороті давно вимерли, але за допомогою винайденого ними насіння сучасні рослини змогли розселитися у найрізноманітніших куточках нашої планети.

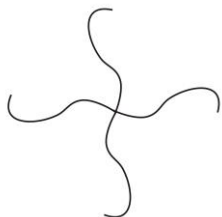
Папороті, які ми бачимо у лісі, - це безстатеві рослини. Щоб відтворити потомство, вони висівають спори - особливі клітини, які визрівають на нижньому боці листків. Спори падають на землю, і з них розвиваються крихітні зелені пластинки – заростки, на яких утворюються чоловічі і жіночі статеві клітини. Щоб відбулося запліднення, чоловіча клітина повинна потрапити у воду і доплисти за допомогою жгутиків до жіночої клітини. Немає води – не буде і папоротей-дітей!

Купайло святкується біля річки. Дівчата по воді пускають сплетені ними вінки, щоб парубки їх зловили. Таким чином відбувається сакральне містичне дійство об'єднання жіночого і чоловічих начал внаслідок чого відбувається народження «цвіту Купайла» - нащадка (не випадково, дітей називають «квітами життя») дівчини і парубка, які знайшли один одного. До речі, і пелюстки квітки по-українськи називають віночком/вінчиком.

Крім того, вайя папороті має популярну в Україні-Руси та й усій Європі закручену форму, що теж дуже символічно, і означає поступове розгортання, еволюцію Навій, які є нащадками Перуна, одного з трьох синів Рода.

Стрібог. «Стрі» означає повітря. «Стрі» - моравські чехи називають вітер, який приносить непогоду. По етимологічному складу, слову «стрі» властиве значення пориву, вітру, бурі. Стрібог – це не просто вітри, а життєва енергія, яка знаходиться і всередині нас і поза нами. Стрібог також співвідноситься з пронизливим холодом, але все це не сприймалося як щось негативне, а як важлива частина Природи.

Лада. «І сидів Перун, і точив стріли свої золоті. І побачив він Ладу, ту, що любов дарує. І подарувала вона любов свою Перуну. І загорілися очі його, і залавав Сімаргл, і розстріпав вітром волосся повелителя, світлі, ніби хмари дошові. І посміхнулося Лада Перуну.

Розстріпав Сімаргл її темне волосся, і подивилася Лада у очі Перуну. І побачив Перун, що половинка ока у Лади сіра, але інша – темна. І сказав Перун: «з цього часу любов'ю володіти ти будеш, але дочки з твоїми очами подвенечні лише моїм синам будуть» («Волхв Сила»).

Мокош. Мати сіра земля. У «Волхв Сила» часто згадується сіра земля.

Дослідники вважають це ім'я незрозумілим та запозиченим невідомо звідки. Але за їх трактовками абсолютно усі імена Вищих Навій запозичені, ніби усі народи мали самобутні мови і слова, крім нас. У нашій живій мові є споконвічне слово «мокрий». Чехи шанували Мокошь як божество дощу і сирості. До неї вони зверталися під час великої засухи. Отже, зрозуміло, чому у повчаннях проти язичництва поряд ставлять Мокош і вілій.

Але є ще закінчення слова співзвучне зі словом «кош»- ємність, що вміщує у собі щось. Тобто Мокош – це Мати Сира Земля, первинна матерія.

Чорний і білий камені. Сгоряння, вугілля від вогнищ, попіл, грань (жевріюче вугілля) - важливі деталі давньої філософії. Зчорніле вугілля вогнищ, важлива частина ритуалу, саме його називають чорним каменем. У давніх пам'ятках християни згадуються про те, що наші предки «оуголь мечють», чорним вугіллям і попілом посипалася підлога капищ. Саме від слова коп-ь походить слово «капище». Спалювання, вугілля від вогнищ – це об'єкти, які зв'язують нас зі світом предків.

В українських народних замовляннях і у «Волхв Сила» зустрічається згадка про чорний камінь як надзвичайно сакральний і магічний предмет: «увійди у чорний камінь плотью, а духом вийди», трохи далі по тексті йде настанова для померлих, як їм вести себе у новому стані: «вийди лісом у сосні (саме у сосні вдень знаходиться один з двох «дітей Перуна», який управляє нічною частиною доби), вийди громом із хмар, вітром співай (Стрібог – всепронизлива енергія, грубим проявом якого є вітер), вийди темрявою з дня». Отже, після смерті нашого тіла ми стаємо активною складовою частиною тих сил, які зараз звикли називати «богами». Саме тому навії - це і наші пращури і явища природи одночасно. Ці язичницькі «боги» не теоси, а прояви частин нашої сутності

– Розуму Сонму Навій Минулого, Сьогодення, Теперішнього і Майбутнього.

Білий камінь вживається у замовляннях у контексті води: білий камінь знаходиться посеред моря; на болота відсилають пристріт, «там білий камінь лежить, через нього вода тече».

Треба визнати, що чорні об'єкти на Русі є більш сакральними, ніж білі, саме через зв'язок цього кольору зі спаленими залишками вогнищ, вугіллям, а значить і світом предків. Наведу цікавий приклад: у християнських джерелах засуджувалася віра у чох, звичай вперше заходити у новий дім з чорною кішкою і чорною куркою. Цей факт демонструє, наскільки радикально змінило мислення людей християнство, настільки, що чорна кішка, яка була символом удачі, стала символом невдачі. Архаїчне слово «чох» досі використовується на Кавказі і має значення «місце для ночівлі». Отже, так звана «віра у чох», це обряд благословення нової оселі. Чому саме чорний кіт? З котом ототожнюється Сімаргл, збірний образ усіх Навій. Кури – завжди були ритуальними тваринами, яких приносили у жертву.

На схід від сонця, на захід від місяця (у скандинавів); де місяць не сходить, де сонце не заходить (у нас) - знаходяться страшні тварі, пристріти, хвороби, і туди ж вони відсилаються у замовляннях. Все хворобливе, потворне, шкідливе знаходиться за межами дня і ночі, поза ними.

Перспективи розвитку споконвічного дохристиянського світобачення. Великі надії подають сьогоденні наукові відкриття і дослідження темної матерії і темної енергії. Всесвіт на 74 % складається з темної матерії, 22 % темної енергії, і лише 4 % - це міжгалактичний газ, зірки та інше. Цікаво, що хоча частки темної матерії і не взаємодіють зі світлом, світло випромінюється звідти, де є темна речовина. Темну матерію змогли відслідкувати саме у спіральних галактиках (нагадаю, що спіралі були надзвичайно культовими у дохристиянський час).

Можливо, незабаром вчені дійдуть висновку, що темна матерія - це матерія галактик, які існували дуже давно, і саме ця матерія-Розум породжує ті 4 % нових зірок і явищ, які ми можемо легко спостерігати.

Повернення українців і європейців до дохристиянської етнічної філософії зробить інститут сім'ї популярним і логічним. Наші предки були войовничими і не боялися воєн, що призводило до загибелі значної частини чоловіків. Археологічні данні свідчать про те, що бувало навколо однієї оселі, де жив батько дітей, розміщувалися 4-5 будівель, де проживали жінки з дітьми цього чоловіка. Ця вимушена міра не протирічить традиції. Назвати подібне гаремом не можна. Це культурне вирішення демографічної проблеми, коли і жінки при справі і при дітях, і у жінок і чоловіків немає спокуси гуляти направо і наліво. Тож християни спотворюють правду, стверджуючи, що вони «врятували» язичників «християнською» моногамністю.

Язичники – прихильники моногамії, а ось у Старому Заповіті ми читаємо, як євреї позичали для сексуальних розваг своїх жінок іншим, а у оригіналі 10 заповітів Біблії, одним з заповітів забороняється зоофілія. Християнство принесло у Європу традиційні для євреїв проституцію і гомосексуалізм (згідно єврейської міфології людина, і чоловіки, і жінки, – жона Всевишнього-Яхве, тому для євреїв гомосексуалізм є таким сакрально природнім). Ці явища (проституція і гомосексуалізм) набувають зараз жажливих масштабів, призводячи до виродження і вимирання європейців. Крім того, відрив від традиції змушує європейців шукати якихось надприродних астрально-окультих переживань за допомогою алкоголю і наркотиків, що також сприяє виродженню. У Європі інститут сім'ї практично знищений – вигадали безліч недошлюбів – громадянський, гостьовий і т.д. Бо ж кожний сам по собі, ніхто нікому нічого не винен. Такий собі напіватеїзм, напівхристиянство. Повернення українців і європейців до дохристиянської етнічної філософії зробить інститут сім'ї популярним і логічним, а значить припиниться виродження та змішування європейців з представниками інших народів.

Вегетаріанство. Зважаючи на зміст повчань проти язичництва, українські народні казки, очевидним є факт відсутності традиції вегетаріанства на Русі. Навпаки, під час язичницьких святкувань на столі завжди повинні бути присутніми м'ясо, яйця, молоко. У казках герої їдять багато м'яса, щоб здолати змія, наприклад. Так Котигорошко спочатку з'їв цілого бика, потім цілу вівцю і т.д., що і дало йому силу здолати змія,

а його брати з'їли по маленькому шматочку, тому і були слабкими та програли у боротьбі.

Про традицію їсти багато мяса за часів Святослава: "князю Святославу възрaстшю и възмужавшю, нача вои совкупляти многи и храбры, и лёгко ходя, аки пардусъ, войны многи творяше. Ходя возъ по собѣ не возяше, ни котла, ни мясь варя, но потонку изрѣзавъ конину ли, звѣрину ли или говядину на углех испекъ ядыае, ни шатра имяше, но подъкладъ постлавъ и сѣдло в головахъ; тако же и прочии вои его вси бяху. И постылаше къ странамъ, глаголя: "Хочу на вы ити!"

1 Н. Гальковский. «Борьба христианства с остатками язычества в древней Руси», в 2-х томах

2 Тихонравов, 1898 г. стр. 22. Отреченныя книги др. Росіи

3 Н. Гальковский. «Борьба христианства с остатками язычества в Древней Руси» т. I

4 Українські замовляння / Упоряд. М. Н. Москаленко; Авт. передм. М. О. Новикова. — К.: Дніпро, 1993. — 309 с

5 Світогляд давніх киян / Ярослав Євгенович Боровський . – Київ : Наукова думка, 1992 . – 173 с. : іл. - Бібліогр.: с.168-171

6 Джерела. Мистецтво Київської Русі. - К.: Мистецтво, 1980. - 214 с., з іл. (Нариси історії укр. мистецтва). - Бібліогр.; с. 214.

7 Пуцко В. Г. ИСКУССТВО КИЕВСКОЙ РУСИ НА РУБЕЖЕ XII—XIII вв.

8 Матеріали круглого столу «Князь Володимир Великий державник і хреститель Київської Русі-України», 2015. Доповідь отця Івана Грицюка к. богословських наук, протоієрея Київського патріархату «Володимир Великий – каган і хреститель Руси».

9 Арістотель «Метафізика».

10 Откуда есть пошла Русская земля. Комментарий Кузнецова к I, II тому.

11 Акты Константинопольского Собора 1076 г. (Первый Собор на Итала)

12 Доклад доктора философии Айха Продоша (**Prodosh Aich**) на 4-й конференции аналитиков истории в Постдаме 12 августа 2008

13 Википедия. Уильям Джонс.

14 Князь Огін. «Совість і честь огніщанина»

- 15 Божества древн. славянъ. С. 201.
- 16 Словник староукраїнської мови XIV – XV ст. – К., - Наукова думка.
- 17 Мочульскій. О мнимом дуализмѣ в мифол. славян. Русск. Филол. Вѣстникъ, 1889 г. XXI, стр. 197.
- 18 Трачевскій. – Русская історія 1895 г., ч. I, С.23
- 19 Покровский Н. В. Исповедь алтайского крестьянина. В сб. Памятники культуры. Новые открытия–1978. Ленинград. 1979. С. 52.
- 20 Рыбаков Б. А. Язычество Древней Руси С. 136
21. Сборник материалов исследовательской группы «Tour de Lucifer» Ч. 1
22. Круг Земной
23. [Галиця – крилатий змії](#) (31.07.2015). Сайт galslovo.if.ua
24. "Дохристиянські вірування українського народу". Огієнко Іван. 2. Душа.
25. А.Котляревський, О погребальних обрядах, с.198, Пор.: Н.Сумцов, Культурные переживания, с.163, Володимир Гнатюк. Нарис української міфології.— Наукове видання. Інститут народознавства НАН України. Львів. 2000 ISBN 966-02-1460-X. с.-264.